ეროვნული ბიბლიოთეკა

Ocak - Şubat 1994 SAYI : 7

çveneburi

KÜLTÜREL DERGİ

ჩვენებური

კულტურული კრებული

çveneburi
Kültürel Dergi

Ocak - Şubat 1994, Sayı 7

İMEDİ
Tanıtım, Yayıncılık ve Tic. A.Ş. Adına

Sahibi ve Sorumlu Müdürü
Cahit OKTAY

Yayın Yönetmeni
Fahrettin ÇİLOĞLU

Yaym Koordinatörü
Rüya ÖZKALKAN

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar
Hasan ÇELİK, Fahrettin ÇİLOĞLU, O.Nuri MERCAN, Rüya ÖZKALKAN, İberya ÖZKAN (MELAŞVİLİ), İsmail YAZICI (DAVLADZE)

Adres
Akasya Sok. Şenkur Apt. No:22/7
Pendik-İstanbul
Telefon
(0216) 375 42 80
Fax
(0216) 390 47 68
Fiyatı
30.000.-TL (KDV Dahil)
Abone Koşulları
Yalnızca Yıllık Abone
150.000.-TL / 13$ / 20 DM
Abone bedelini yatırdığınız belgenin fotokopisi ile okunaklı bir şekilde doldurduğunuz ABONE FORMU'nu taahhütlü olarak göndermeniz yeterlidir.
Havale Hesap No:
Garanti Bankası
Pendik Şubesi – İSTANBUL
6200723/2 No'lu Hesap
İş Bankası
Karaköy Şubesi – İSTANBUL
300131 No'lu Hesap
Dizgi-Ofset Hazırlık
VEGA Yayıncılık & Tanıtım
Tel-Fax: (0212) 638 25 81
Baskı
Gül Ofset

Dergide yayınlanan yazılarm sorumluluğu yazanna aittir. Gönderilecek yazılar daktilo edilmiş olmalı; derleme, ve çevirilerde kaynak belirtilmeli; çeviri yazılar orjinaliyle birlikte gönderilmelidir.

İçindekiler

çveneburi' den

GÖRÜŞ-DÜŞÜNCE

Güneş Her Yerden Doğar 3
İsmail YAZICI (DAVLADZE)

TARİH

İstanbul Gürcü Kilisesi 5
Guram ŞARADZE

SANAT-EDEBİYAT

Otar ÇİLADZE'den Şiirler 8
Hasan ÇELİK
Gürcü Sineması 11
Fahrettin ÇİLOĞLU
Bir Konuk Sanatçı: Robert STURUA 16
Fahrettin ÇİLOĞLU

YAŞAM-KÜLTÜR

İstanbul'da Tiflisli Bir Gitarist 18
İberya ÖZKAN (MELAŞVİLİ)
Türk Boksunda Bir Gürcü:
Akaki KAKAURİDZE 20
Osman Nuri MERCAN

ETNOGRAFYA-FOLKLOR

Tanrı Ana'dan Kraliçe Tamara'ya 22

GÜRCÜCE

Gürcüceye Giriş 25
Fahrettin ÇİLOĞLU
Kendi Kendine Gürcüce 27
Fahrettin ÇİLOĞLU

ÇOCUK

Deda Ena'dan 33
Irmisa 34
Hasan ÇELİK
Bulmaca 38
Rüya ÖZKALKAN

HABER-YORUM

Kendi Kaderini Tayin Hakkı
İnsan Haklarından Üstün Değildir 39
Şevardnadze Ankara'daydı 40
Şevardnadze'nin Basın Toplantısı 41
Düşler Krallığının Umut Işığı 43
Çöküşün Eşiğinde 44
Kafdağı'nın Yankıları 45
Kısa Kısa 46

çveneburi'den

Değerli çveneburi, yayın yaşamımızın ikinci yılında merhaba! **çveneburi** dergisi, başından beri ikili bir işlev üstlenme çabası içinde oldu: Türkiye'de yaşayan Gürcülerin kökenlerine ilişkin kültürel varlıkları sergileme; Türkiyeli Gürcülerin, tarihsel-kültürel açıdan yakın oldukları insanların kültürel varlıklarını tanıtma. Bu yaklaşımın doğal bir sonucu olarak da, Türkiye-Gürcüstan arasındaki ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunma. Ancak dergimiz, birinci amacı doğrultusunda fazlaca yol alamadı. **çveneburi**'nin, okurlarına derleme, araştırma türünde çalışmalar yaparak göndermeleri çağrısı nedense pek yanıt bulmadı. Buna rağmen bu çağrıyı yineliyoruz. Çevrenizde, ailenizde "çveneburi"lere özgü her türlü kültürel materyalleri yazıya geçirin ve bize gönderin. Derleyen olarak adınızı, gönderdiğiniz materyalleri kimden, ne zaman ve nerede derlediğinizi bize yazın. **çveneburi,** bu türden çalışmalara büyük bir zevkle sayfalarında yer verecektir. Ayrıca, bir "çveneburi" olarak bize her konuda görüşlerinizi, düşüncelerinizi, önerilerinizi yazın.

çveneburi, kâr amacıyla çıkan bir dergi değil. Bir "gönüllü işi" olarak yayımlanıyor. Hem yazı kadrosunun, hem de maddi destek sağlayanların bir "gönüllü işi" olarak... Son dönemdeki maliyet artışlarından dolayı, özellikle maddi katkı ayrı bir önem taşıyor. Gerek abone fiyatımız, gerekse derginin satış fiyatı, derginin birim maliyet fiyatının altında. İşte bundan dolayı yayımını sürdürebilmesi için **çveneburi** dergisi her "çveneburi"den olanakları çerçevesinde destek bekliyor. "Çveneburi" çevresi bu katkıyı, ilan vererek ya da toplu dergi satın alarak yapabilir.

* * *

Bu sayıda, yeni bir konu başlığı yer alıyor. Gürcüceyi öğrenmeye ya da geliştirmeye katkıda bulunacağını düşündüğümüz "Kendi Kendine Gürcüce" sonraki sayılarda da sürecek. Türkiye'de daha çok Tengiz Abuladze'nin filmleriyle tanınan Gürcü sineması, "ticari olmayan" anlamda dünyanın önde gelen sinemalarından biri Ama biz ne yazık ki yeterince tanımıyoruz. Genel bir değerlendirme sayılabilecek "Gürcü sineması" yazısına, alıntı biçiminde de olsa bu nedenle yer verdik. Yine dünyanın en iyi tiyatrolarından sayılan çağdaş Gürcü tiyatrosunun en ünlü adlarından biri olan Robert Sturua üçüncü kez Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali'nde. Ama bu kez, Bakırköy Belediyesi Şehir Tiyatrosu'nun oynadığı **Antigone** adlı oyunun yönetmeni olarak. "Bir Konuk Sanatçı: Robert Sturua" adlı yazıda, hem Sturua, hem de onun yönetimindeki Rustaveli Tiyatrosu konu ediliyor.

"İstanbul Gürcü Kilisesi" adı altında yayımladığımız yazı, Gürcülerin İstanbul'daki etkinliklerini anlatan ilk Türkçe yazı olma özelliğini taşıyor. Bu sayının şairi ise, çağdaş Gürcü şiirinin önde gelen adlarından Otar Çiladze. Ayrıca, Gürcüstan, Gürcüstan-Türkiye ilişkileri üzerine yazıların da ilginizi çekeceğini umuyoruz.

* * *

çveneburi dergisi, geç de olsa okuyucu mektubu almaya başladı. Bize övgü dolu mektuplar yazanlara teşekkür ediyoruz. Bu arada, büyük bir nezaket göstererek imzalı kitabını gönderen Mehmet Başaran'a bizden de "meşe selince sevgiler, saygılar"

Bir sonraki sayıda buluşmak dileğiyle...

Güneş Her Yerden Doğar

İsmail YAZICI (DAVLADZE)

1970'lerde Sovyet Gürcüstan Cumhuriyeti'nin lideri olan Eduard Şevardnadze, Gürcüler için güneşin doğudan değil, fakat kuzeyden, Rusya'dan doğduğunu söylemekteydi. Gamsahurdia'nın devrilmesinden sonra bağımsız Gürcüstan Cumhuriyeti'nin başına geçen Şevardnadze epeyce bir süre ülkesini "güneşin öfkeli bakışının" dışına almaya çabaladı. Zira, 1990'lardaki siyasi, iktisadi ve teknolojik durum 1970'lerdekine göre büyük değişimler geçirmiş, bütün bağımlı ve yeni bağımsız ülkelerde milliyetçilik hareketleri ve bağımsızlık istekleri alabildiğine yükselmeye başlamıştı. Bunun en dramatik örneklerinden birisi Gürcüstan'da yaşandı. Halkın yoğun isteği doğrultusunda, Gamsahurdia gibi Şevardnadze de, ülkesini BDT'nin dışında tutmakta kararlı görünüyordu. Gerçekte, halkın yoğun talebi karşısında farklı bir politika izleme imkânı da yoktu.

Ne var ki Şevardnadze'nin ülkesini Moskova'nın etki alanı dışında tutma çabaları yeterli olmadı. Gürcüstan'la karşılaştırıldığında, Rusya ekonomik, politik ve askeri bir devdi Stratejik önemi dolayısıyla Rusya'nın Kafkasya'daki gelişmelere seyirci kalması Rus "savunma doktrini" açısından mümkün değildi. Bu nedenle Ruslar, Gürcülere dersini vermekte kararlıydılar. Abhaz ayrılıkçılara büyük destek vererek Gürcü kuvvetlerinin Abhazya'da yenilgiye uğramalarını sağlayan Rusya, ekonomik ve ticari ilişkilerini de keserek, büyük ölçüde Rusya bağımlısı bir ekonomik ve ticari yapılanması olan Gürcüstan'ın tam bir iktisadi çöküntüye düşmesine yol açtı.

Bütün uluslararası yasalar ve yapılan anlaşmalar tek yanlı çiğnenerek gerçekleştirilen savaş hileleri karşısında Şevardnadze'nin özellikle Batı'dan umduğu desteği bulamaması, Gürcüstan'ı hızla yeni seçeneklere doğru zorluyordu

Hiç kuşku yok ki Gürcüstan'daki gelişmeler Türkiye açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle Şevardnadze'nin gecikmiş Ankara ziyareti her iki ülke açısından oldukça önemliydi. Cumhurbaşkanı Demirel, 12 Ocak 1994'te Ankara'ya resmi bir ziyaret yapan Şevardnadze'ye destek verdi. Iki ülke arasındaki ilişkilerin daha da yakınlaşmasının sağlandığı bu ziyarette enerji ulaşım alanları, terörizm ve kaçakçılığa karşı işbirliği gibi konularla Avrupa ile Asya'yı birbirine bağlayacak karayolu projesi, doğalgaz projesi, demiryolu projesi ve sivil hava ulaşım projesinde görüş birliğine varıldı. İki ülke arasında imzalanan "Dostluk, İşbirliği ve Dayanışma Deklarasyonu"nda, "Türkiye ile Gürcüstan saldırgan milliyetçiliğe, ayrılıkçılığa ve çağdışı fikirlere karşı mevcut uluslararası mekanizmaları desteklemeyi ve tüm uyuşmazlıkların barışçı yollardan çözümlenmesi için çaba göstermeyi taahhüt ederler... Sınırların kuvvet veya kuvvete başvurma tehdidiyle değişmezliğini, ahde vefa ve uluslararası alanda kabul edilmiş diğer ilkelere bağlılıklarını teyinden vurgularlar." gibi cümlelere yer verilmesi anlamlıydı

Gürcüstan için güvenilir ve dost bir Türkiye ile işbirliği içinde olmak, içinde bulunduğu sıkıntılar dikkate alındığında büyük önem taşımaktadır Türkiye de, Gürcüstan'la işbirliğini geliştirerek Kuzey Kafkasya ve Orta Asya kapısını açık tutmak istemektedir. Rusya'ya karşı bağımlılığı azalmış bir Gürcüstan, Türkiye için hem bir güvenlik kuşağı oluşturacak hem de petrol ve doğalgaz boru hatlarının İran ve Ermenistan'a bağımlı kalmadan Türkiye'ye ulaşmasını sağlayacak. Ayrıca, bütün Kafkasya ve Türkiye için ciddi bir tehdit oluşturan Ermeni saldırganlığı karşısında Türkiye-Gürcüstan işbirliği aşılmaz bir set oluşturabilir.

Türkiye'nin Gürcüstan ile ilişkileri, bu ülkenin demokratik bir yönetim içinde insan haklarına saygılı, hukukun üstünlüğünü benimsemiş bir devlet olarak, ortak yararlar çerçevesinde öncelikle ekonomik ilişkileri güçlendirmek ve bu ilişkileri güvenlik, kültür-eğitim ve diğer alanlara yaymak şeklinde düşünülmelidir.

Gürcüstan Türkiye'ye tam bir dost ve gü-

venilir bir komşu olarak bakıyor. Diğer komşularına, özellikle Rusya'ya karşı bunun rahatlığı içinde olmak istemektedir. Buna rağmen, Rusya'ya karşı trajik deneyimleri olan Gürcüstan'ın Moskova'nın etki alanı dışında kalmasını beklemek mümkün değildir. Nitekim, Yeltsin'in 4 Şubat 1994 tarihindeki Tiflis ziyaretinde imzalanan 10'a yakın anlaşma ve bu anlaşmaların özellikle askeri nitelikte olan içerikleri, bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Tiflis anlaşması ile askeri alanda Rusya'ya bağlanan Gürcüstan kendi ordusunun silah, teçhizat ve eğitim gereksinimlerini Rusya'dan sağlayacak. Kısa bir süre öncesine kadar Abhazlara ve rejim karşıtı güçlere yardım ederek Gürcüstan'ın ciddi sıkıntılara düşmesine yol açan Rusya, şimdi Gürcüstan'ın koruyucusu ve kurtarıcısı rolünü üstleniyor. Moskova ile Tiflis arasındaki gerginlik, Şevardnadze'nin Rusya'nın bölgedeki ağırlığını kabullenmesi ve Gürcüstan'ın BDT'ye girmesini kabullenmesiyle son buldu

Son zamanlarda Abhazlar ve Güney Osetyalıların Moskova'nın son tutumundan son derece rahatsız oldukları ileri sürülmektedir Gerçekte, Moskova'nın, şimdilik, eski Sovyet cumhuriyetlerini yeniden etkisi altına alma doğrultusunda adım adım ilerlemekte olduğu şeklinde biçimlenen bu tutum sadece Kafkas halkları için değil, bütün dünya için ciddi potansiyel tahlike oluşturmaktadır. Ne var ki, Moskova'nın bu yayılmacı politikasına ayrılıkçı hareketleri ve isyanları ile zemin hazırlayanlar ve bunu önlemek doğrultusunda çaba sarfetmeyenler Moskova'nın amacına hizmet etmişlerdir. "Ruslar tarafından satıldık" demek için çok geç. Ama gerçekleri görmek ve barışa hizmet etmek için zaman vardır. ❑

çveneburi Dergisinden Çağırı!

Türkiye'de, Artvin ili dışındaki yerlerde yaşayan Gürcülerin göçlerinin üzerinden yaklaşık 115 yıl geçti. Bu uzun süreye karşın, Türkiye'de yaşayan Gürcülerin, Gürcü kültürüne özgü değerleri günümüze değin taşıdıkları, İnegöl (Bursa) yöresinde rastlanan örneklerden de anlaşılmaktadır. Ancak bu değerlerin sözlü aktarıcısı olan kişilerin sayısı giderek azalmaktadır. **çveneburi** dergisi, bu kültürel değerleri, tamamen yok olmadan, saptama ve koruma, saptanan değerleri yazılı literatüre geçirme amacı taşımaktadır.

Bir **çveneburi** okuru olarak, yörenizde rastladığınız Gürcüce şarkı, şiir, mani, atışma, kocakarı duası, destan, masal, öykü, bilmece, atasözü, efsane, büyü duası gibi kültürel örnekleri, kasete kaydederek, ya da Gürcü alfabesiyle yazarak, ya da Gürcü alfabesine uygun bir transkripsiyonla Latin harfleriyle yazarak elden ya da posta yoluyla bize ulaştırın. Bu ürünler **çveneburi** dergisinde, derleyenin ve kaynak kişinin adıyla yayımlanacak; ayrıca derlemenin yayımlandığı sayı derleyen kişiye ücretsiz olarak gönderilecektir.

Kaynak kişinin
Adı .....
Soyadı .....
Gürcüce soyadı ya da
aile adı .....
Doğum tarihi ve yeri .....
Ailesinin göç ettiği bölgenin (kent, köy) adı
ve göç tarihi .....
Adresi .....

Derleyenin
Adı .....
Soyadı .....
Adresi .....
Telefonu

İstanbul Gürcü Kilisesi

Guram ŞARADZE

Katolik Gürcülerin İstanbul'daki kilisesi, 1850-60'lı yıllarda Ahaltsiheli Petre Harisçiraşvili tarafından kurulmuştur. Petre Harisçiraşvili ile onun İstanbul'da kurduğu Gürcü Kilisesi ve genel olarak İstanbul'daki yeni Gürcü Kilisesi hakkında, **Konstantinepol Gürcüleri** adlı kitabın İtalyan yazarı Evgeni Dalegio D'alesio ve onun yapıtlarını Gürcüceye çeviren, birkaç on yılını İstanbul'daki Gürcü Kilisesi'nde geçiren ve güvenilir kaynaklara sahip olan Şalva Vardidze'nin elinde paha biçilmez bilgiler vardır.

Gürcü Katolik Kilisesi İstanbul'un o zaman kenar, şimdi ise çok mutena semtlerinden Feriköy'de, Meryem Ana'nın ilahi bir biçimde hamile kalmasının anısına, 1859-61'de inşa edilmiştir. Petre Harisçiraşvili kilisede ayinlerin ve ibadetlerin Gürcüce yapılmasını sağlamış; ayrıca okul, kütüphane ve bir matbaa kurarak manastıra oldukça geniş bir arazi kazandırmıştır. Petre Harisçiraşvili'ne Ahaltsihe'den gelen öğrenciler İoseb Mamukaşvili, İvane Gvaramadze ve Stepane Giorgadze yardımcı olmuşlardır. Manastır okulunda ilahiyat dersleri dışında, hekimlik, eczacılık, yabancı diller ve pedagoji de okutuluyordu. Bu okul, kıvanç kaynağı birçok yurtsever yetiştirmiştir. Bunlar arasında yalnızca, dünyaca ünlü Gürcü bilimadamları Miheil Tamaraşvili ve Mikel Tarhnişvili ile bir zamanlar burada rahiplik yapmış olan, Beyrut Üniversitesi profesörü Şalva Vardidze'yi saymak yeterli olacaktır

İstanbul Gürcü Manastırı 1870'li yıllarda Gürcüce kitap basımına başlamıştır. Bu kitapların çoğu Gürcüce kitap bibliyografyasına kayıtlıdır, ancak bir kısmı tarihsel şanssızlığımızın bir boyutu olarak Gürcüstan'a ulaşamamış ve Gürcü yazın tarihi açısından bilinemez kalmıştır. Yine, 1870'li yıllarda bu manastırın inisiyatifi ile Fransa'nın Montoban kentinde Katolik Gürcülerin yeni bir topluluğu ortaya çıkmış ve Gürcüce birçok yeni kitabın gün ışığına çıktığı bir matbaa daha kurulmuştur. İstanbul'daki manastırda kilise yayınlarının dı-

Feriköy'deki Gürcü Katolik Kilisesi

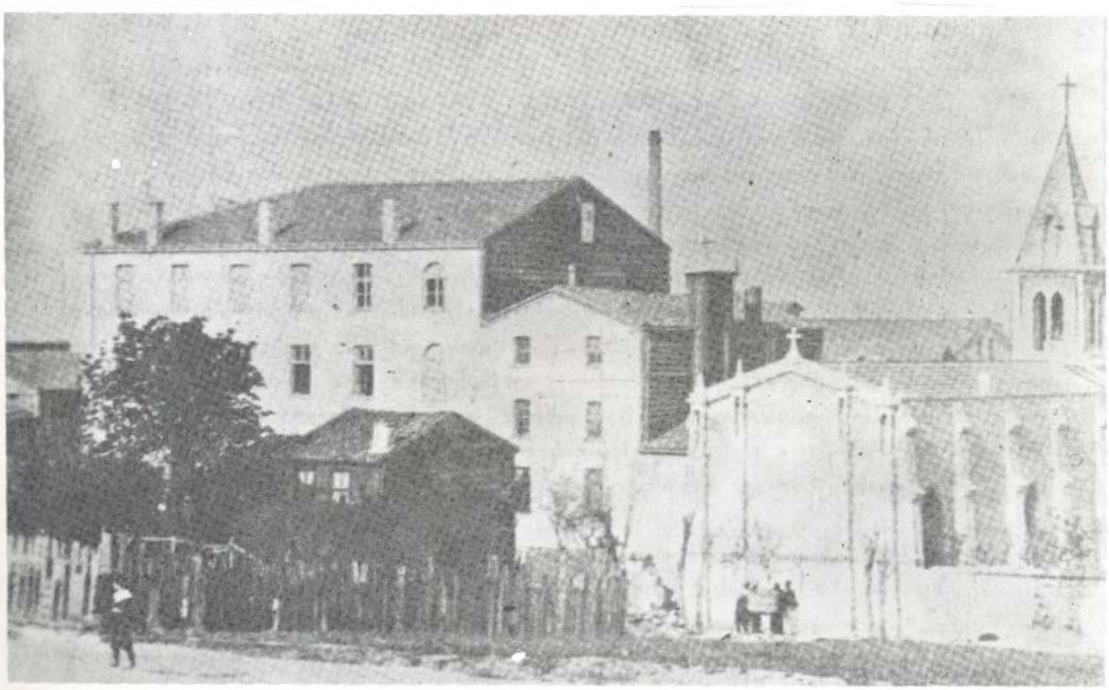

şında kültürel, aydınlanmacı ve yazınsal faaliyetlerde de bulunuluyordu. Özgün yeni yapıtlar yazılıyor, yeni elyazmaları derleniyor, yeniden yazılıyor ve yoğun olarak çeviri faaliyetleri sürdürülüyordu. 1890'lı yıllarda manastırın yanında dört katlı yeni bir yapı daha inşa edilerek eğitim ve ayin koşullarının iyileştirilmesi sağlandı. Bugün genel olarak manastırın bütün varlığı (kitaplar, elyazmaları, mobilya, tablolar, heykeller, ikonalar...) burada saklanmaktadır. Bölmelerden birinde manastırın kurucusu Petre Ilarisçiraşvili'nin ispirto içinde saklı yüreğini gördük, kendisi ise manastırın ortasına defnedilmiştir. İstanbul Gürcü Manastırı'nın ve ruhani okulunun kültürel ve ulusal önemi o denli büyüktü ki, burada ibadet edenler ve öğrenim görenler yalnızca Ahaltsihe'den gelen Katolik Gürcüler değildi. Buraya, Türkiyeli bütün Gürcüler gelip ulusal kültürleriyle bağlarını koparmıyorlar, okumayazma öğreniyorlardı. Hatta Müslüman Gürcüler bile burayı ziyaret etmekten çekinmiyorlardı. Zamanında buraya Dimitri Bakradze (1888), Akaki Tzereteli (1909) ve Mihako Tzereteli gibi Gürcü yurtseverleri de davetli olarak gelmişlerdir.

Özellikle belirtmek gerekir ki, Akaki Tzereteli'nin İstanbul'a gelmesinden bir yıl önce, 1908 yılında, bağımsızlığına son verilen Gürcüstan'ı terk etmek zorunda kalan ulusal hükümetimizin ve Gürcü göçmenlerin, Avrupa'ya geçişlerinden önce sığınabildikleri ilk barışçıl durak İstanbul olmuştur. Bolşevizm karştı ilk göçmen kitapları ile dergi ve gazeteleri de buradaki Gürcü Manastırı'nda basılmıştır.

Bizim burada öncelikle ilgimizi çeken, İstanbul, Paris, Montoban ve Venedik Gürcü matbaalarında basılmış özgün Gürcüce kitaplar, dergi ve gazetelerdi. Ben burada Gürcüce kitap ve süreli yayınlar bibliyografyasına girmiş olan örnekler üzerinde değil, yalnızca bugüne değin bu tür bibliyografyalarda rastlayamadıklarımız üzerinde durmak istiyorum. Bunların dışında, manastırın üç hücresinin duvarlarındaki raflar, 17. yüzyılda İtalya'da basılanlardan başlayarak yüzyılımızın ortalarına doğru yayımlanan Gürcüce kitaplarla doludur. Gürcüce yayınlardan başka, burada Avrupa dillerindeki kitaplardan oluşan çok zengin bir kütüphane vardır

Burada korunan elyazmaları arasında ise, yüzyılımızın başlangıcında (1907) Alioz Batmanaşvili'nin elinde, manastırın kütüphanesine önemsizce atılmış, rutubetten zarar görmüş durumda olan birkaç elyazması varmış. Bunlar arasında, Gürcü alfabesinin **hutsuri** biçimiyle deri üzerine yazılmış **İncil** ile Sulhan-Saba Orbeliani'nin 1768 tarihli **Evropaşi Mogzauroba** (Avrupa'ya Seyahat) vardı. Doğal olarak benim bütün ilgimi **Evropaşi Mogzauroba** çekiyor, çünkü bilindiği gibi bize

Katolik Gürcü Kilisesi'nde Bulunan ve Gürcüce Bibliyografyaya Henüz Girmemiş Olan Basılı Yapıtlar

* Mokle Evholocio (Kısa Evchologio), Gina Parvarier, Konstantinepol, 1884.
* Dogmatikuri Ğvtismetkveloba (Dogmatik İlahiyat), Konstantinepol, 1883.
* Tzesi de Gangeba (Kural ve Kader), İstanbul, 1921.
* Samşoblosatvis Tavdadebul Gmirta Shovnas (Vatan İçin Başkoyan Kahramanların Anısına), İstanbul, 1923.
* Santeli (Mum), Konstantinepol, 1885.
* Leksebi (Şiirler), Nikolo Mitzişvili, İstanbul, 1922.
* Tavisupali Sakartvelo (Özgür Gürcüstan) gazetesi, No. 1 -15. 5. 1921, No. 27 - 15. 10. 1922, İstanbul.
* Mokle Kartuli Gramatika Sasoplo Skolebistvis (Köy Okulları İçin Kısa Gürcüce Gramer), Montoban, 1877.
* Mothroba Sağmto Tzerilisa (İlahi Mektubun Öyküsü), Venedik, 1859.
* Tetri Giorgi da Muşata Sakithi (Beyaz Giorgi ve İşçi Sorunu), Leo Kesrelidze, Paris, 1920.
* Brzolis Sakithebi (Mücadelenin Sorunları), Noe Jordania, İstanbul, 1923.
* Çven da İsini (Biz ve Onlar), Noe Jordania, İstanbul, 1924.
* Rusuli Komunizmi da Sakartvelos Demokratia (Rus Komünizmi ve Gürcüstan Demokrasisi), N. Ramişvili, İstanbul, 1923.
* Ram Dagvğuba da Ra Gvihsnis (Bizi Ne Yıktı ve Ne Kurtarır), V. Alihanaşvili, İstanbul, 1923.
* Kartvelo Kristianebo, Şeertdit! (Hıristiyan Gürcüler, Birleşin!), İstanbul, 1922.

თავისუფალი
საქართველო

№ 12. 31 [illegible] 1921 წელი. № 12.

საით მიდიან?

İstanbul'da yayımlanan "Özgür Gürcüstan" Gazetesi

kadar ulaşan bütün nüshaların (Tiflis, Kutaisi ve Petersburg'da korunmaktadır) bazı bölümleri eksiktir. İstanbul nüshasının varlığından şüphe duyamayız, çünkü 1930'larda Türkolog Prof. Sergi Cikia, İstanbul manastırının matbaasında deneme nüshası olarak basılan birkaç tabakayı Tiflis'e götürmüş ve incelenmesi için akademisyen Aleksandre Baramidze'ye vermiştir. Gerekli incelemeleri yaptıktan sonra Baramidze bu nüshaları Prof. S. Hundadze'ye ödünç vermişti. Ancak Hundadze'nin ani ölümünden sonra kütüphanesinde yapılan araştırmada sözkonusu İstanbul nüshaları bulunamadı ve böylece kaybolmuş oldu. Üzülerek belirteyim ki, İstanbul'da da bu nüshalara rastlayamadık. A. Batmanaşvili'nin bazı nüshaları da ortalarda yok. Burada yalnızca manastırın kitap deposunda bulduğumuz elyazmaların (çoğunlukla 18-19. yüzyıllar ve 20. yüzyılın başlangıcı) listesini vereceğiz. Biz onları bir araya toplayıp, ileride incelemek üzere bir dolaba yerleştirdik. Gürcü elyazmaları dışında burada Ermeni ve Grek elyazmaları da bulunmaktadır.

Bütün bu yapıtlar bugün son derece kötü şartlar altındadır. Korundukları yere girdiğinizde ağır bir tabloyla karşılaşmaktasınız: Çatıdan inen yağmur suları, karanlık, rutubet ve yüzyıllık toz her şeyi bozup çürütüyor. Zamanında müdahale edilmezse her şey kaybolacak. Kitap ve elyazmaların yanında burada, İncil temaları üzerine yapılmış mükemmel tablolar, Bagratlılar hanedanının arması, Petre Harisçiraşvili'nin heykeli, eski mine, pırlanta ve cam eşyalar, antika mobilya, saatler, şamdanlar, heykeller ile Gürcü tarihsel kişilerin (Azize Nino, Kurucu Davit, Kraliçe Tamara...) portreleri ve manastırın tarihini belgeleyen fotoğraflar bulunmaktadır. ❑

(Çeviren: Hasan ÇELİK)

Bu yazı, yazarın **Utshoetis Tsis Kveş** (1993, 3. Cilt; Yabancı Göğün Altında) adlı kitabından alınmıştır.

Bazı Gürcüce Elyazmalar

* Mgosani Virgilis Tzinastzarmzera Katsobriobis Momavalzed (Ozan Virjil'in İnsanlığın Geleceğine Dair Kehanetleri), Latinceden İveryalılar diline çeviri, mumlu kâğıt üzerine yazılı.
* Galobani (İlahiler).
* Tzmindata Tshovreba (Azizlerin Yaşamı).
* Galobani (İlahiler), Miheil Mhitarovi tarafından yazılmış, 1869.
* Sağvto İstoria Zveli da Ahali Ağtkmisa (Eski ve Yeni İlahiyat Tarihi), 1886.
* Kristianebrivi Modzğvarebai (Hıristiyan Öğretisi), Gina Katehizi.
* Rveuli Cvaris Gzis Lotsvisa. Ahali Cvris Gzis Lotsva (İstavroz Yolu Ayini. Yeni İstavroz Yolu Ayini), İtalyancadan Gürcüceye çeviri.
* Vedrebani Tzminda Ziarebis Dğeebşi (Kutsal İbadet Günlerinde Yakarışlar).
* Kartuli Evholocio (Gürcüce Evchologio).
* Kartuli Leksikoni (Gürcüce Sözlük).
* Tzminda Ninos Galoba (Azize Nino İlahisi).
* Somhur-Kartuli Leksikoni (Ermenice-Gürcüce Sözlük).

Otar Çiladze'den *Şiirler*

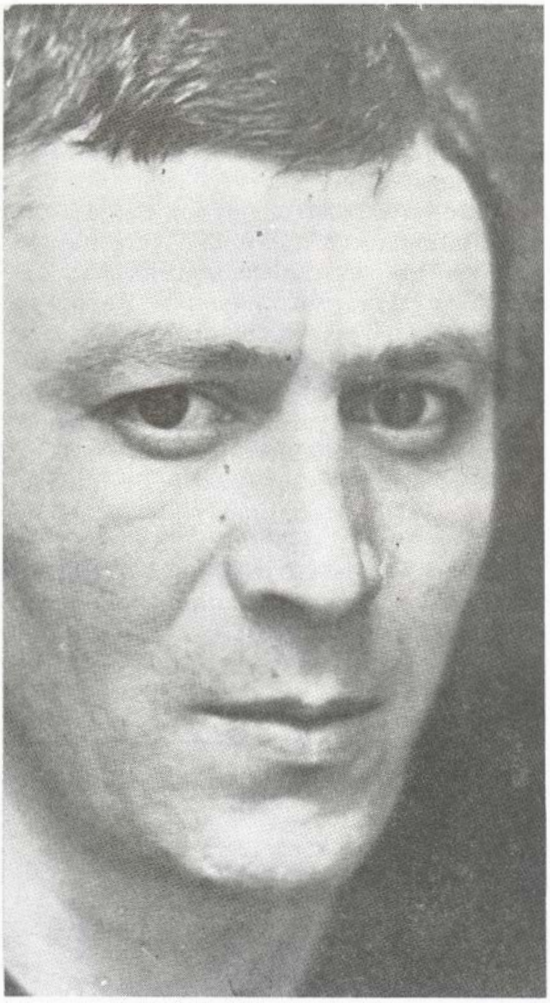

Otar Çiladze, çağdaş Gürcü edebiyatının önde gelen adlarından biridir. Ünlü bir şair olduğu gibi, roman yazarı olarak da tanınır. Onun romanları yaşama arzusu ve gelecek umuduyla doludur. Gürcüstan'da en çok okuran kitaplar arasında yer alan bu yapıtlarında, kesintisiz bir biçimde, yaşamın ve sonsuzluğun ritmi duyulur; şimdiki zaman sonsuz bir hareket halindedir. Ona göre tarih, insan yaşamının sonsuzluğunun evrensel bir biçimidir. Otar Çiladze'nin romanlarındaki geleceğe duyulan inancın temel dayanağı, işte bu noktada yatmaktadır. Insan, yaşamın gerekli koşullarını sağlamak ve onu sürdürmek için vardır. Yaşam biçiminin sonsuz çeşitliliği, neden ile sonucun, geçmiş ile geleceğin içiçeliği ve birbirlerine geçişliliği Otar Çiladze'nin yapıtlarında çokanlamlılık ve sonsuz bir zaman içinde verilir. Bilinçli olarak ya da ayrımında olmadan bu sürece katılan herkes, yaşamın "demir tiyatrosu"ndan geçer. Otar Çiladze'nin yapıtları arasında, burada yayımladığımız şiirlerin de alındığı **Gulis Meore Mhare** (1974, Yüreğin İkinci Yanı), **Gzaze Erti Katsi Midioda** (1972, Yolda Bir Adam Gidiyordu), **Krinis Teatri** (1976, Demir Tiyatro) ve **Kovelman Çemman Mpovelman** (1976, Beni Bulan Herkes) sayılabilir.

ჩრდილი

ნუ მომახედებ ნურასდროს უკან,
ვიცი, სიცოცხლე გზადაგზა მრჩება
და თუ მეღირსა ნამდეილი ვნება,
ის დაადგება ჩემს ცხედარს შუქად.

ჯერ კი მიწაზე ეცემა ჩრდილი
სხვა სამყაროში გასულ სხეულის,
გამოფიტული და დამსხვრეული
ეცემა პირქვე და მწარედ ტირის.

და ჩემს მაგივრად სხვები ცდილობენ,
რომ მთად აქციონ ჩრდილის ტირილი.
ის კი მარტოა და ნადირივით
საკუთარ ნერწყვით ირჩენს ჭრილობებს.

მე არ მცალია ჩრდილისთვის ახლა,
ფრთებად ქცეულან ძველი ცოდვები
და მე ამ ფრთებით მიწას ვშორდები
და უსასრულოდ მივიწევ მაღლა.

და იქნებ მართლა შემომხვდეს სადღაც
ვნება, რომელიც იქცევა შუქად...
არც მე ვეყოფი ამ მიწას ლუკმად,
არც ჩემი ცრემლი აუვსებს კათხას.

1966

GÖLGE

Geriye bakmaya zorlama beni hiç,
Yol aldıkça ardımda kalıyor ömrüm, biliyorum
Ve kısmet olursa bana gerçek tutkum,
Cesedime ışık diye vuracak bir gün.

Henüz düşüyor gölgesi toprağa
Başka bir âleme geçmiş, içi boş,
Ve paramparça bir vücudun
Yüzükoyun düşüp acıyla ağlıyor.

Ve benim yerime başkaları çabalıyor
Dağa dönüştürmeyi gölgenin ağlamasını.
O ise yapayalnız ve yabanıllar gibi
Kendi tükürüğü ile sağaltıyor yaralarını

Gölgeye ayıracak zamanım yok şimdi,
Kanatlara dönüşmüş eski günahlarım
Ve bu kanatlarla uzaklaşıyorum
Ve yükseliyorum sonsuza doğru.

Ve ola ki, gerçekten rastlasın herhangi bir yerde
ışığa dönüşecek tutkum...
Ne ben yeterli bir lokma olurum bu toprağa
Ne de gözyaşlarım doldurur kupayı.

Türkçesi: Hasan ÇELİK

ოთახი

ქალი ტიროდა. გარეთ კი თოვდა
და გროვდებოდა თოვლი რაფაზე.
და ქალთან რაღაც საერთო ჰქონდა
ზამთრის სიმკაცრეს და სიკაპასეს.

შეშფოთებული იყვნენ საგნებიც.
ან თოვლის შუქზე მოჩანდნენ ასე
და, რა თქმა უნდა, ჩვენზე ნაკლებად
იტანჯებოდნენ ტირილის ხმაზე.

ის კი ტიროდა და პირქვე იწვა:
სურდა ტირილით თავი გაერთო.
და უკვე თოვლით დაფარულ მიწას
იმ ქალთან რაღაც ჰქონდა საერთო...

1966

ODA

Kadın ağlıyordu. Kar yağıyordu dışarda
Ve birikiyordu pencerenin pervazında
Ve kışın sertliği ile kasvetinin
Ortak yanları vardı kadınla.

Eşyalar da ürkmüştü.
Ya da kar ışığında öyle görünüyordu
Ve hıçkırık sesine hiç kuşkusuz
Bizden daha az üzülüyordu

O ise ağlıyordu, yüzükoyun yatıyordu;
Ağlayarak avunmak istiyordu
Ve artık karlarla kaplı toprağın
O kadınla ortak bir yanı vardı

(1966)

Türkçesi: Hasan ÇELİK

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ბედნიერი ვარ. მადლობთ. ნახვამდის.
ეს განშორება იმედით მავსებს.
არ მყავდა ღმერთი და ბედს დავყავდი
და თავის ვნებას მახვევდა თავზე.
რაც დღემდე მოხდა, მოხდა თავისით.
მე არაფერში არ ჩავრეულვარ.
დრო კი გაფრინდა და ჯერ არ ვიცი,
რა გამოსტაცა ჩემმა რვეულმა.
რაც დღემდე ითქვა, ქარისთვის ითქვა.
სათქმელს სურვილი ჰარბობდა თქმისა
და ვარსკვლავივით შორეულ მიზანს
ძაღლივით მწარედ უყეფდა სიტყვა.

1967

* * *

Mutluyum. Teşekkürler. Hoşça kal.
Umutla doluyorum bu ayrılıkla.
Tanrım yoktu, kader yönlendiriyordu beni
Ve kendi tutkularının ağını örüyordu başıma.
Kendiliğinden oldu bugüne dek olanlar.
Hiçbir şeye karışmadım.
Zaman ise uçup gitti ve henüz bilmiyorum,
Neleri kurtarabildi defterim zamandan
Rüzgâr için söylendi bugüne dek söylenenler.
Söylemek dileği baskın çıktı hep söylenenden
Ve bir yıldız kadar uzak olan hedefe
Kudurmuş köpekcesine havlıyordu sözcükler

(1967)

Türkçesi: Hasan ÇELİK

გამოჩნდა მიწა. შენთან ვარ თითქმის.
იღვიძებს მიწა და პერანგს იცვამს.
ეს ხომ თოვლია. მე წუთებს ვითვლი.
ნათურებს ანთებს და მორბის მიწა.

ოღონდ შენთანაც სინათლე ენთოს
და ყველა სასჯელს უხმოდ ავიტან.
და აი, უკვე შენთან ვარ. — ღმერთო,
ეს შენი ხმაა. — როგორ? სად?ან?

ამოდის მთვარე და ცალი თვალით
ჩემს ხელებს ზვერავს ჩუმად და მკაცრად.
მე კი ოთახში შემომყავს ძალით
და თავქვეშ გიდებ ბალიშის ნაცვლად.

1967

DÜŞ

Toprak göründü. Sanki yanındayım senin
Toprak uyanıp gömleğini giyiyor.
Evet bu kar. Dakikalarını sayıyorum.
Toprak lambalarını yakarak bana koşuyor.

Ben her cezaya sessizce katlanırım
Yeter ki senin yanında da ışık yansın.
Ve işte, artık yanındayım. -Tanrım,
Bu senin sesin.- Nereden? Nasıl?

Ay doğuyor ve gözetliyor ellerimi
Suskun ve sert, gözucuyla
Ben ise zorla odama getiriyorum onu
Ve yastık diye koyuyorum başımın altına

(1967)

Türkçesi: Hasan ÇELİK

Gürcü Sineması

Fahrettin ÇİLOĞLU

Dünyanın önde gelen sinemalarından biri olan Gürcü sinemasının geçmişi 1910'lara değin gider. İlk film V Amaşukeli'nin 1912'de çektiği **Akakis Mogzauroba Raça-Leçhumşi** (Akaki'nin Raça-Leçhum'a Yolculuğu) adlı belgeseldi. Aleksandre Tzutzunava'nın 1916'da yönettiği **Kristine**, Gürcü köylüsünün yaşamı üzerine bir dramdı. Bolşeviklerin Gürcüstan'da iktidarı ele geçirmesinin hemen sonrasında, **Arsena Corciaşvili** (1921), **Tziteli Eşmakunebi** (1923; Kızıl Şeytanlar) gibi yeni filmler yapıldı. Aleksandre Tzutzunava, Kote Marcanişvili, Ioane Perestiani, Zakaria Berişvili gibi yönetmenler 1920'lerde çektikleri filmlerle Gürcü sinemasının öncüleri oldular. 1926-27 dönemi Gürcü sinemasının gelişimine yeni bir basamak oluşturdu. Cumhuriyet hükümeti film sanayisinin gelişimini destekleyici önlemler aldı. Kartuli Pilmi stüdyosu tiyatro, edebiyat ve güzel sanatlardan bir bakıma "yedek kuvvetler" sağladı. Sinema sanatı büyük ölçüde bu sanatlara dayandırıldı. Gürcü sinemasının en önemli birkaç filmi 1920'lerin ikinci yarısında çekildi. Ünlü yönetmen ve çağdaş Gürcü tiyatrosunun kurucularından Kote Marcanişvili 1927'de **Samanişvilis Dedinatsvali**'yi (Samanişvili'nin Üvey Annesi) filme aldı. Davit Kldiaşvili'nin aynı adlı öyküsüne dayanan film Gürcüstan'da orta sınıfın çöküşü üzerine ince bir eleştiriydi. Marcanişvili, 1924-29 arasında beşten çok film yönetti. Aynı dönemde yoğun olarak tiyatro çalışmalarını da sürdüren Marcanişvili'nin filmlerinin sinematografik özelliği, anlatımda araştırıcı çabaları yansıtmasıydı.

Sovyet ve Gürcü sinemalarının en büyük ustalarından Nikoloz Şengelaia, 1920'lerin sonları ve 1930'ların başlarında, yaratıcılığının zirvesinde filmler çekti. Önceleri şiir yazan Şengelaia, yönetmen olarak Marcanişvili'nin izleyicisiydi. 1928'de çektiği **Eliso**, 1920'lerde Sovyet sinemasının başyapıtlarından biri oldu. Bu film Gürcü sinemasının gelecekteki gelişiminin niteliksel ipuçlarını da veriyordu. 19. yüzyılın ünlü Gürcü yazarı Aleksandre Kazbegi'nin aynı adlı öyküsüne dayanan filmin temel motifini, Kafkasya'daki ulusal azınlıkların Çarlık zulmüne karşı mücadelelerindeki dayanışma oluşturuyordu.

Gürcü sinemasının önemli adlarından biri de Miheil Çiaureli'ydi. Eski bir ressam, heykeltıraş ve sessiz sinemanın ünlü bir oyuncusu olan Çiaureli, yönetmenliğe 1920'lerin ikinci yarısında sessiz filmler çekerek başladı. Onun **Saba** (1929) ve **Habarda**'sı (1931), "feodalizm ve kapitalizmin kalıntılarını halkın zihninden söküp atmak" için yapılmış filmler arasında en iyileri olarak kabul edilmektedir. Özellikle **Habarda**, türünün eşsiz örneği olarak değerlendirilir.

Gürcü sessiz sinemasının son yıllarının en önemli yönetmenlerinden biri de Miheil

Samanişvili'nin Üvey Anne Filminden Bir Görüntü

*Rondeli'nin **Kayıp Cennet** Filminden Bir Görüntü*

Kalatozişvili'dir (Mihail Kalatozov). Kalatozişvili yaratıcı etkinliklerine Kartuli Pilmi'de belgesel sinemada bir yenilikçi ve yeni anlatım yollarının yaratıcısı olarak başladı.**Cim Şvante** (1930; Svaneti Tuzu) onun ilk önemli filmiydi. Film, dağlık bir bölge olan Svaneti'yi, bölgenin eşsiz doğası, Svanların yaşam biçimi ve gelenekleri ile birlikte anlatıyordu. Hep var olmuş olan insan-doğa mücadelesi, insanın bütün engelleri aşmaya yönelik güçlü isteği filmin temel motifini oluşturuyordu. Kalatozişvili'nin daha sonra çektiği **Valeri Çhalov**, **Gaugzavneli Tzerili** (Postalanmayan Mektup), **Tziteli Karavi** (Kırmızı Çadır) gibi ünlü filmlerinde de bu motif egemendir.

1930'lar Gürcü sinemasında komedi türünün zirveye ulaştığı yıllar oldu. Bu türde en iyi ilk iki filmi Siko Palavandişvili ve Giorgi Makarov çekti (1934). 1930'ların ikinci yarısında Davit Rondeli sesli komedilerden **Dakarguli Samothe**'yi (1938; Kayıp Cennet) yönetti. Bu film, gerçek sosyal karakterler üzerine kurulmuş bir komediydi. Gürcü komedi sineması aynı dönemde bu türde çeşitliliği de yakaladı. V. Tabliaşvili ve Ş. Gedevanişvili Kartuli Pilmi'de **Keto da Kote**'yi (1948; Keto ve Kote) çektiler. Sonraki dönemlerde Siko Dolidze **Çriçina**'yı (1954; Yusufçuk), Eldar Şengelaia **Araçveulebrivi Gamopena**'yı (1968; Alışılmadık Sergi), Tengiz Abuladze **Me, Bebia, İliko da İlarioni**'yi (1962; Ben, Ninem, İliko ve İlarion) yönetiler.

Magdana'nın Eşeği Filminden Bir Görüntü

Sesli sinemanın ortaya çıkmasından sonra Gürcü sinemasında devrim konusu temel çizgi olarak korundu. Daha sonra yapılan filmlerdeyse yeni bir yorumla ele alındı. N. Şengelaia'nın **Eliso**'su ilk kitlesel filmler arasında yer alırken, Miheil Çiaureli'nin **Ukanaskneli Maskaradi**'si (1934; Son Maskeliler) ve **Arsena**'sı (1937),

S. Dolidze'nin **Dariko'su** (1936) tarihsel sorumluluğunun bilincinde olan ve çalışan kişiler olarak tek tek devrimci tipleri ön plana çıkaran filmlerdi. **Ukanaskneli Maskaradi** geniş bir zaman dilimini ele alır. Film Tiflis'te I. Dünya Savaşı'nın arifesinden başlayarak cepheleri, Gürcüstan'da işçi grevlerini, Menşevik yönetimini ve Bolşeviklerin Gürcüstan'da iktidarı ele geçirişini anlatır. **Arsena**, Çarlık otokrasisine karşı ayaklanan köylülere önderlik etmiş olan Gürcü halk kahramanı üzerine bir filmdi. Film, 19. yüzyılın ikinci yarısındaki Gürcüstan'ın gerçek toplumsal görünümünü vermekle kalmaz, köylü ayaklanmasının niteliğini de açıklamaya çalışır.

Gürcü sineması, II. Dünya Savaşı yıllarında yurtseverlik misyonunu başarıyla yerine getirmiştir. 1941-42'de, halkın faşist işgalcilere karşı kahramanca mücadelesini konu alan kısa filmler çekildi. Miheil Çiaureli'nin yönettiği iki bölümlük **Giorgi Saakadze** (1943) de, bu dönemin öbür filmleri gibi halkın yurtseverlik duygusunu işgalcilere karşı uyanık tutmayı ve halkı işgalcilere karşı harekete geçirmeyi amaçlıyordu. Gürcü halkının 17. yüzyılda Giorgi Saakadze önderliğindeki özgürlük mücadelesi, filmde Sovyet halklarına bir esin kaynağı olarak işlenmişti. S. Dolidze ve D. Rondeli'nin Giorgi Leonidze'nin yapıtından sinemaya birlikte aktardığı **Curgais Pari** (1944; Curgai Kalkanı) gerçek bir yurtseverlik filmi olarak değerlendirildi ve Devlet Ödülü'ne değer görüldü.

Savaş sonrasında, 1950'lerde yeni bir sinemacılar kuşağı ortaya çıktı. Bu kuşak, kendilerinden önceki meslektaşlarının filmlerde halkın yaşamını yansıtma geleneğini sürdürdü. Bu ilkenin yansıtıldığı ilk filmler, Tengiz Abuladze ve Rezo Çheidze'nin birlikte yönettiği **Magdanas Lurca** (1955; Magdana'nın Eşeği), daha sonra Rezo Çheidze'nin çektiği **Çveni Ezo** (Bizim Bahçe) ve Tengiz Abuladze'nin **Shvisi Şvilebi** (1958; El Çocukları) idi. **Magdanas Lurca**, dul bir köylü kadın olan Magdana'nın gerçek yaşamöyküsünü anlatıyordu. Öbür iki film ise insanların özel ilişkilerinin genel havasını yansıtıyordu. "Orta yaş" kuşağı da denen bu kuşağın çalışmaları ve deneyimi, Kartuli Pilmi adlı stüdyoda sürekli üretici ve yaratıcı bir atmosferin oluşmasına, yeni genç bir kuşağın yetişmesine olanak sağladı. Bu yeni yönetmenler kuşağı 1960'larda çok çeşitli yaratıcı yöntemler denediler, temel ahlaki sorunlara eğildiler ve ulusal ahlaki değerleri güncel sorunlarla ilişkilendirmeye çalıştılar. Bu türden ilk filmler, Tamaz Meliava ve Eldar Şengelaia'nın birlikte yönettiği **Tetri Karavani** (1963; Beyaz Karavan) ile Merab Kokoçaşvili'nin **Didi Mtzvane Veli'ydi** (1967; Büyük Yeşil Vadi) Kırsal kesimi konu alan bu filmler hayvan yetiştiricilerin yaşamı ve çalışmalarına adanmıştı.

Yeni sorunlara soruşturmacı bir ruhla yaklaşması, anlatımda yeni araçlar ve biçimler kullanması Gürcü sinemasının karakteristik özellikleri olmuştur. Çok renkli ve kendine özgü bir sinema dili olan Tengiz Abulad-

*Abuladze'nin **Yakarış** Filminden Bir Görüntü*

Askerin Babası Filminden Bir Görüntü

ze'nin **Vedreba**'sı (1968; Yakarış), ünlü Gürcü şair Vaja Pşavela'nın **Stuntarmaspindzeli** (Konuk ve Evsahibi) ve **Aluda Ketelauri** adlı şiirlerine dayanıyordu. Abuladze'nin üçlemesinin ilk filmi olan **Vedreba**, yaşamın hep varolmuş olan iki ilkesi ("iyi ve kötü" ya da "doğru ve yanlış") üzerine oturtulmuştu **Vedreba** 1988 Uluslararası Istanbul Film Festivali programında yer alınasına karşın son anda gösterimden kaldırılmıştı

1960'larda N. Dumbadze, R. Gabriadze, M. Eliozişvili, Suliko Jğenti, Levan Çelidze gibi profesyonel yazarlar ve çekim senaryosu yazarlarının sinemaya aktarılması Gürcü sinemasında traji-komik türünün gelişmesinde önemli rol oynadı Eldar Şengelaia'nın R. Gabriadze'nin senaryolarından çektiği **Araçveulebrivi Gamopena** (Alışılmadık Sergi) ve **Şerekilebi** (1974; Serseriler) yeni düşünce ve anlatım teknikleriyle Gürcü sinemasına yeni zenginlikler katmıştır. Çok sayıda çekim senaryosu yazan Suliko Jğenti ile yönetmen Rezo Çheidze'nin işbirliği, son dönemlerin en değerli ürünlerinin ortaya çıkmasını sağladı Ortak çalışmalarının bir ürünü olan **Cariskatsis Mama** (1964; Askerin Babası) ve **Nergebi** (1972; Fidanlar) izleyicilerin büyük ilgisini topladı ve Sovyet sinemasının en iyi filmleri arasında sayıldı. Bu filmlerin kahramanları Giorgi Maharaşvili ve köylü Luka, hümanizma, adalet, dürüstlük ve sevgi temelinde canlandırılmıştı. Ünlü oyuncu Sergo Zakariadze **Cariskatsis Mama**'da olağanüstü bir oyunculuk sergilemiş, Ramaz Çhikvadze **Nergebi**'deki oyunuyla herkesi eğlendirmeyi başarmıştı. Bu filmdeki rolleriyle iki oyuncu da Uluslararası Moskova Film Festivallerinde en iyi oyuncu ödülüne değer bulunmuştu. **Askerin Babası** Türkiye'de de televizyon ve sinemada gösterildi

Gürcü sinemasında 1960'lardaki en önemli çalışmalardan biri de Miheil Kobahidze'nin **Korzili** (Düğün) adlı filmiydi. Bu film 1966 Cannes Film Şenliği'nde kısa film dalında birincilik ödülü aldı. 1977'de G. Lortkipanidze ve G. Gabaskiria ortak çalışmalarının bir ürünü olarak Çabua Amirecibi'nin **Data Tutaşhia** adlı romanını filme aldılar. **Data Tutaşhia** Gürcü edebiyatının son dönemde yazılan en önemli yapıtlardan biriydi Aynı yıl Tengiz Abuladze, Giorgi Leonidze'nin aynı adı taşıyan öyküsüne dayanarak **Natvris He**'yi (Dilek Ağacı) şiirsel bir anlatımla sinemaya aktardı. Bu film Abuladze'nin **Vedreba**'sıyla başlayan üçlemesinin ikinci filmiydi. **Natvris He**'de **Vedreba** ile bağlantılı olarak, gene yıkıcı düşmanlıklar ve bireye karşı şiddet konusu ele alınıyordu. Bu film, sevdiği yoksul çocuk yerine nefret ettiği bir adamla evlendirilen ve köyün "namus bekçileri" tarafından öldürülen Marita'nın trajik öyküsüydü. **Natvris He**, kaybolan ahenk için, insan doğasının esasen sahip olduğu ahengin yeniden sağlanması için duyulan nostaljik bir

arzuyu sergiliyordu. Abuladze 1984'te **Monanieba**'yı (Nedamet) çekerek üçlemesini tamamladı **Monanieba,** Stalinci baskıyı gösteren ilk Sovyet filmiydi. Filmde "fars" ve "trajedi" içiçe işlenmişti. Bir totaliter yönetici tiplemesi olan Varlam Aravidze'yi ünlü Gürcü oyuncu Avtandil Maharadze canlandırmıştı Aravidze aslında var olmayan, uydurulmuş bir addı. Gürcücede "hiç kimse" anlamına gelen "aravin"den türetilmişti Yani totaliter yönetici, "Varlam Hiçkimse"ydi. Yönetmene göre Neron'dan başlayarak mutlak iktidarı elinde tutan bütün yöneticiler bu adla çağrılabilirdi. **Nedamet, Dilek Ağacı**'yla birlikte Türkiye'de de 1988 Uluslararası İstanbul Film Festivali'nde gösterilmiştir.

Gürcü sineması içinde değerlendirilmesi gereken ünlü yönetmenlerden biri de Ermeni asıllı Sergo Paracanovi'dir (Sarkis Paracanyan). Paracanovi'nin filmlerinde, özgün bir sinema dilinin yanı sıra Gürcü sinemasının genel çizgileri görülür. Paracanovi, 1968'de çektiği **Sayat Nova**'da, Ermeni asıllı halk şairi Sayat Nova'nın yaşamını simgesel olaylarla anlattı. 1985'te Kartuli Pilmi stüdyolarında, bir Gürcü destanını düşsel ve alışılmadık bir üslupla anlattığı **Ambavi Suramis Tsihisa**'yı (Suram Kalesi Destanı) tamamladı. Aynı yıl Eldar Şengelaia, çöküş içinde olan devlet yayın kurumlarındaki bürokratlar üzerine ince bir eleştiri olan **Tsisperi Mtebi**'yi (Mavi Dağlar) çekti. Giorgi Şengelaia'nın 1986'da çektiği **Ahalgazrda Mutzikosis Mogzauroba**'da (Bir Genç Bestecinin Yolculuğu), 1905 Devrimi'ni izleyen dönemde siyasal etkinliklere karışan deneyimsiz bir gencin öyküsünü konu aldı 1988'de Nodar Managadze, yetenekli bir müzisyenin alışılmadık ve sürükleyici öyküsünü konu alan **Hei, Maestro**'yu (Hey, Maestro) çekti. Bu filmde öykünün kahramanı olayların akışı içinde toplum dışına itilir, bir piyano tamircisi olarak kaba bir toplumsal gözlemciye dönüşür. Paracanovi'nin aynı yıl gerçekleştirdiği son filmi **Aşik Ğaribi** (Aşık Garib), belki de yönetmenin sanatsal fantezilerini özgün ve yaratıcı biçimde kullandığı en başarılı çalışmasıydı. Filmde Aşık Garib'in yaşamı, renk ve bazı simgesel öğeler öne çıkarılarak anlatılmıştı. Günümüzün ünlü Gürcü yönetmenlerinden Timur Babluani Sovyet dönemi sonrasının en ilginç filmlerinden biri olan **Udzinarta Mze**'yi (Uyananların Güneşi) gerçekleştirdi. Bu film 1993'te, 43. Berlin Film Şenliği'nde Gümüş Ayı Özel Ödülü'nü aldı. Filmde fareler üzerinde yaptığı deneylerle kansere çare arayan, biraz kaçık bir doktorun ve ailesinin, çöküş içindeki bir toplumda başına gelenler anlatılıyordu. ❑

Data Tutaşbia Filminden Bir Görüntü

Kaynakça:

1) **Cinematographic Art in Soviet Georgia,** Tbilisi, 1976.

2) **Kartuli Sabçota Entsiklopedia,** Tbilisi, 1981

3) **Yeni Düşün,** "Tergiz Abuladze", Nisan 1988

4) **Ana Britannica Ana Yıllık** 1991, "Paracanov, Sergo"

5) LEYDA, Jay, **A History of the Russian and Soviet Film,** London, 1983

6) KATZ, Ephraim, **The International Film Encyclopedia**, London, 1984.

(Gürcülerin Tarihi adlı kitaptan alınmıştır.)

Bir Konuk Sanatçı
Robert STURUA

Fahrettin ÇİLOĞLU

Robert Sturua, çağdaş Gürcü tiyatrosunun en önemli adlarından biri. Gürcüstan'ın en ünlü topluluğu Rustaveli Tiyatrosu'nun genel sanat yönetmeni olan Sturua, İspanya, Avustralya, Finlandiya, İsrail, Arjantin ve İngiltere gibi ülkelerde oyunlar sahnelemiş. Bu ünlü tiyatro adamı bir süredir İstanbul'da, Bakırköy Belediye Tiyatroları'nın konuğu olarak... Sophokles'in, Brecht'in yeniden kaleme aldığı **Antigone**'sini sahnelemek üzere... Sturua'nın İstanbul'a bu ilk gelişi değil. Uluslararası Tiyatro Festivali'ne katılmak üzere daha önce de iki kez gelmişti. İlki 1991'deydi ve **Kafkas Tebeşir Dairesi**'ni sahnelemişti. 1992'de ikinci kez gelen Sturua, Shakespeare'in **Kral Lear**'ini çok farklı bir yorumla sahneye koymuştu.Şimdi İstanbul'da bulunması da, bu tarihte Zeliha Berksoy'la tanışması ve **Antigone**'yi sahnelemesi için ondan teklif almasıyla ilişkili. "1992'de Tiyatro Festivali'nde Robert Sturua ile tanışmıştık. Geçen yaz uzun uzun konuştuk **Antigone** konusunda hepimiz heyecanlı bir başlangıç yapıyoruz. Sturua ile çalışmayı büyük bir şans olarak görüyoruz. Çok önemli bir tiyatro adamı." Böyle diyor Zeliha Berksoy Robert Sturua için.

Sturua'nın İstanbul'a ilk geldiği yıl **Tiyatro** dergisi, Mayıs 1991 sayısında Sturua ve Rustaveli Tiyatrosu hakkında şu bilgileri vermişti: "Rustaveli Tiyatrosu 1921'de kuruldu. Gürcüstan'ın başkenti Tiflis'te Rustaveli Caddesinde yer alan tiyatro, Gürcüstan'ın Akademik Dram Tiyatrosu'dur. Bu caddede tiyatronun yönetim merkezinin yanı sıra oyuncu ve yönetmen yetiştiren bir akademi, bir büyük bir küçük iki tiyatro salonu ve yan hizmetler için kullanılan çeşitli çalışma birimleri bulunmaktadır.

1972'den bu yana Rustaveli Tiyatrosu'nun genel sanat yönetmeni sıfatını taşıyan Robert Sturua, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da festivale katılan oyunun yönetmenliğini üstlenmiş durumda. Yeteneğinin ve başarılarının getirdiği ününü çeyrek asırdır muhafaza eden Sturua, beraberinde tiyatrosunu da uluslararası üne kavuşturan sayılı sanatçılardan."

Sturua ise, kendi tiyatrosunu şöyle değerlendiriyor: "Her tiyatronun sanki genetik bir şifresi var. Rustaveli, yüz senelik bir tarihi geçmişe sahip. Ben doğuşundan 20-30 sene sonra ölen, yok olan tiyatrolar gördüm. Aslında yüz seneden sonra tiyatro müze sayılır. Bizim tiyatronun temelini öyle sağlam oluşturmuşlar ki, tiyatro her on-onbeş yılda bir değişime uğruyor. Ben otuz yıldır bu tiyatrodayım,üç kez bu değişimi yaşadım. Ve ben şuna inanıyorum ki bu değişim, Rustaveli Tiyatrosu'nun genetik şifresinde gizli."

Gürcüstan'da son beş yılda yaşanan olaylardan etkilenmeyen kesim neredeyse yok Bu dönemde Gürcü tiyatrosu da yeni bir yönelime girdi. Gerek Gürcüstan'da, gerekse dünyada başgösteren olaylara yanıt vermeye çalıştı. Gürcü tiyatroları, geçen sezondan başlayarak değişik tarzları, yeni arayışları yansıtan oyunlar sergiledi. Böylece Gürcü tiyatrosu değişmeye, sanata yeni bir şeyler katmaya başladı

Ocak 1992'de Gamsahurdia'nın iktidardan devrilmesiyle sonuçlanan iç savaş, belki de en çok Rustaveli Tiyatrosu'nu etkilemişti. Çünkü asıl çatışmaların yaşandığı Rustaveli Caddesi, Rustaveli Tiyatrosu'nun da bulunduğu caddeydi. Sturua o günleri şöyle anlatıyor: "Biz özgürlüğü elde etmek için çok mücadele ettik. Sonra bir diktatör geldi: Gamsahurdia. Onun ilk yaptığı, aydınları reddetmek oldu 'Taşralı Stalin' olmak istedi, çok kötülükler yaptı. Halk dayanamadı ve savaş başladı. Tiyatromuz hükümet binasına çok yakın bir yerde, yani savaş, tam bizim tiyatronun karşısında başladı. Gamsahurdia 'Alaeddin'in Sihirli Lambası'ndaki cini serbest bıraktı. Şimdi Şevardnadze cini içeri sokmaya çalışıyor, ama çok zor. Örneğin Hitler bir zamanlar sahte vatan aşkını insanlara empoze etti, sonra bunu öldüremediler, hâlâ sürüyor. Hitler kendi

halkını, aydınlarını vahşiye çevirdi. Bizde de benzer şeyler yaşandı.Ve bu yaşananlar da mutlaka sanata yansıyor. Ama sanatçılar bunu direkt söylemiyor, sanat diliyle anlatıyorlar"

Robert Sturua'nın bir Gürcü için belki de en dikkat çeken yanlarmdan biri, neredeyse hep yabancı oyunlar sahneye koyması. Sturua bunu, Gürcü oyun yazarlığının yeterince gelişmemiş olmasına bağlıyor: "Bence oyun yazarlığı çok zor olduğu gibi, ancak ülke çok gelişmiş, öncü olduğunda iyi ürünler, eserler yazılabilir. Özellikle oyun yazarlığı konusu böyle. İyi tiyatro gerekiyor, iyi oyuncular gerekiyor, iyi izleyici gerekiyor Antik çağda, Rönesans'ta ve Shakespeare zamanında olduğu gibi. 19. yüzyılda insanların hepsi tiyatroyla ilgiliydi. Gürcüstan'da öyle bir şey olmadı Tiyatro oyunu alanında bir şeyler var tabii, ama daha çok Rus tiyatrosunun etkisinde oluşmuş ya da Batı edebiyatından alınti şeyler var. Gürcüstan'da şiir ve edebiyat çok gelişmiştir. Bu iki dal o kadar iyi ki, ben oyun yazarlığından söz etmeye utanıyorum. Gürcü oyun yazarları bana bu düşüncelerimden dolayı çok kızacak,ama düşüncelerimi aşağı yukarı biliyorlar zaten. Ulusal dramaturji olmazsa tiyatro gelişmez, biter. Bundan önce ben genç bir Gürcü öğrencinin oyununu sahneledim. Şimdi yine bir Gürcü oyunu sahneleyeceğim: **Gürcü Alfabesi**. Bir edebiyat adamının yazdığı olağanüstü bir eser, onu sahnelemeyi düşünüyorum."

Bu usta yönetmenin sahneye koyduğu ve Antigone'yi Zeliha Berksoy'un canlandırdığı Bertolt Brecht'in **Sophokles'in Antigonesi**'ni, Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali kapsamında 2 Mayıs'ta izleyeceğiz.

Gürcüstan tiyatrosunun son yıllarda gösterdiği aşama, büyük boyutlara ulaştı. Geleneği eski, kökleri Yunan tiyatrosu ile yaşıt denebilecek bir tarihsel konumu var. Hiçbir öykünmeye yönelmeden doğrudan doğruya 'ulusal tiyatro' kimliğini belirleyen bir tiyatro yaşamı var Gürcü tiyatrosunun Doğalcılığı ile olsun, toplumsalcılığı ile olsun yaşamın çözümsel bir biçimde incelenmesine sürekli yakınlık, tiyatroya yer etmiştir. Tiyatro ile edebiyat çok yakın bir ilişkiyi korumuş, Gürcü yazarlar, toplumu çözümsel gözlerle incelemişlerdir
Gürcüstan'da yaygı tiyatroların kaynağı Tiflis'tir. Sürekli tiyatro sayısının artmasına karşın, Şota Rustaveli Tiyatro ve Akademisi, denebilir ki, bütün ülkenin sahnelerine sanatçı yetiştirmektedir. Şota Rustaveli gibi, Marcanişvili Tiyatrosu'nun da aynı amaca yönelik, köklü bir kuruluş oluşu, Gürcü tiyatrosunun beslenişine kaynaklık edişi bakımından önemlidir.
Gürcü tiyatrosu, kendine özgü yöntemleri olan ulusal bir tiyatrodur. Halka dönüktür. İzleyiciyi bozmaz, tersine yetiştirir. Eğitici yönü, öğretici yanları, toplumsal eleştirileri çok olan tiyatrodur Yorumlar bunaltıcı değil, hem ulusal, hem evrenseldir. Gürcü tiyatrosunun yöntemi estetik kaygılı ve çağdaştır. Her oyunla amacına uygun işlevler sergilenir. Moskova'da genellikle yabancılara Rusların ilk sordukları soru: "Gürcü tiyatrosunu gördünüz mü?"dür; "Görmedinizse görmenizi salık veririz. Gürcüstan bir tiyatro cumhuriyetidir." derler

(Hayati ASILYAZICI. **Glasnost Sonrasında Sovyetlerde Sanat**, 1990)

çveneburi'den Teşekkür

Yayın yaşamında bir yılı geride bırakan dergimize, bu süre boyunca sürekli ilan vererek büyük destek sağlayan
Simon Zazadze'ye (ZAZA Tıraş Bıçakları),
Osman Nuri Mercan'a (TOTAL Müşavirlik ve MümessilLik Ltd. Şti.),
Şemsettin İyem'e (İREM Plastik İthalat ve İhracat Dahili Ticaret),
Ergun Atabay'a (ASTRA Gübre Sanayii İthalat-İhracat A.Ş.) ve
her sayıdan 50 adet satın alan Hasan Aydın'a
teşekkür ediyoruz

İstanbul'da Tiflisli Bir Gitarist

Söyleşi: **İberya ÖZKAN (MELAŞVİLİ)**

Tariel Berimeladze, 5 Aralık 1956'da Tiflis'te doğdu. Tiflis Müzik Okulu'nda ve Ukrayna'da Kiev Müzik Koleji ile Lvov Devlet Konservatuvarı'nda müzik eğitimi gördü. Gürcüstan'da klasik gitarda profesyonel müzik eğitimi gören ilk kişi olan Tariel Berimeladze'nin öncülüğünde Tiflis Müzik Koleji'nde, Tiflis Devlet Konservatuvarı'nda ve Gürcüstan Sanat Akademisi'nde klasik gitar sınıfları açıldı. Aynı zamanda Tiflis'te 6-7 yaş grubu çocuklara eğitim veren bir gitar okulu açan Tariel Berimeladze'nin yetiştirdiği öğrenciler bugün bu okulda eğitimci olarak görev yapmaktadır.
Gürcüstan'ın birçok kentinde çeşitli konserler veren Tariel Berimeladze'nin çocuklar için hazırladığı parçalardan oluşan ilk koleksiyonu da Gürcüstan'da yayımlandı.
Gürcüstan'ın önde gelen bestecilerinden bazılarının eserlerini gitar için düzenleyen ve bu çalışmalarında büyük başarı sağlayan Berimeladze, bu eserleri ilk kez Gürcüstan Klasik Müzik Konseri'nde yorumladı. 1989'da Macaristan'da Uluslararası Müzik Festivali'ne katıldı. Bunun yanı sıra birçok televizyon programında yer aldı. Nisan 1994'te Bulgaristan'da yapılacak olan Uluslararası Gitar Yarışması'nın jürisinde görevlendirildi.

Bir süredir Istanbul'da bulunan Gürcü gitarist Tariel Berimeladze, 25 Mart'ta Bursa'da Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü'nde, 28 Mart'ta İstanbul'da Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü'nde konserler vermeye hazırlanıyordu. Repertuarı kendi bestelerinden oluşan Berimeladze, İstanbul'da başka resital-konserler vermeyi de planlıyordu. Berimeladze'yle, arkadaşımız İberya Özkan (Melaşvili) görüştü

– Bir süredir Türkiye'de bulunuyorsunuz. Türkiye'ye geliş nedeninizi ve Türkiye ile ilgili izlenimlerinizi anlatır mısınız?

– Önce izlenimlerimden başlamak istiyorum. ilk olarak beni en çok etkileyen Türkiye'de gitaristlerin çok fazla olmasıdır. Gitarın, başka bir ülkede Türkiye'deki kadar popüler olduğunu sanmıyorum. İşte bu en önemli izlenimim. Buraya geliş nedenime gelince; değişik ülkelerde konserler vermek istiyorum. Tamamen kendi yazdıklarımdan oluşan bir programım var. konserlerime de Türkiye'den başlamak istiyorum

– Türkiye'deki Gürcülerle tanışma fırsatınız oldu mu?

– Evet. Tanıştığıma da çok memnunum. Gürcü ailelerle tanışmam ve onlarla Gürcüce konuşabilmem çok sevindirici bir olay. Güzel olan başka bir şey de, burada Gürcü halk müziği toplulukları olması. Panduri çalıyorlar ve bunlara İberya Bey başkanlık ediyor. Bu beni çok etkiledi

– Gürcü müziğine ilişkin sorularımıza geçmeden önce, Türk müziği üzerine düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

– Türk müziğiyle Mozart gibi ünlü bir kompozitör bile ilgilendi O, Türk tarzını "Türk Marşı"nda kullandığı gibi diğer eserlerinde de kullanmıştır. Doğrusu ben de Türk

folklorunu çok beğeniyorum.

– Genelde müzik, özelde klasik müzik ve Gürcü müziği hakkında neler söylersiniz?

– Müzik herhalde insan için bir sevgi dilidir; aynı zamanda evrensel bir dil. Klasik müzik ise insan için büyük bir zenginliktir. Gürcü müziği ise, sanırım en büyük halk müziğidir

– Siz, ünlü bir gitarist olmanızın yanı sıra, bestelerinizle de tanınıyorsunuz. Bize besteciliğiniz hakkında bilgi verir misiniz?

– Daha konservatuvarı kazandığım sırada bu konuyla ilgilenmem gerektiğine karar verdim. Gürcü müziğini, öncelikle gitarı ve sistematik olarak Gürcü kompozitörlerin eserlerini incelemeye başladım. Birçok kez çeşitli yerlerde konserler verdim. Bütünüyle Gürcü müziğinden ve Gürcü kompozitörlerin eserlerinden oluşan konserim de vardı. Ama sonra anladım ki gitar için eserleri gitarist yazmalıydı ve ben de gitar için besteler yapmaya karar verdim. Tabii ki yaptığım müzikte Gürcü stili olmasına özellikle özen gösterdim. Çünkü başka stil olsaydı, o benim müziğim olmaktan çıkardı.

– Gürcüstan'da Sovyet dönemi müzik eğitimi ve müzisyenlerin durumu ile bugünkü müzik eğitimi ve müzisyenlerin durumu arasında bir kıyaslama yapabilir misiniz?

– Kıyaslama yapılamaz. Çok zor bir durum sözkonusu şu anda. İnsanın şarkı söyleyebilmesi ve dans edebilmesi için aç olmaması gerekir. Eskiden normal bir çalışma için gerekli olanaklarımız vardı. Şimdi ise çalışma koşulları yok. Örneğin benim konservatuvarda çalıştığım son iki yılda öğrenciler gitarlarını yanlarında getiremiyorlardı. Ulaşım sorunu vardı ve öğrencilerden birinin gitarı otobüste sıkışıklıktan kırılmıştı. Ulaşım sorunu nedeniyle okula gelemiyorlardı. Bina ısıtılamıyordu ve aşırı soğuk nedeniyle çalışılamıyordu. Evde özel olarak ne çalışıyorlarsa onunla kalıyorlardı. Bütün bunlar oldukça zor koşullar. Gürcüstan'ın müzik alanında çok yetenekli insanları var. Ama çok zor ve üzücü bir durum sözkonusu.

– O halde gelecekten neler bekliyor ve umuyorsunuz?

– Gürcüstan oldukça zor durumda, ama inanıyorum ki gelecekte her şey yoluna girecek. Mevcut durumun aynı biçimde sürmesi olanaksız. Müzisyenlerin hemen hemen hepsi yurt dışına gittiler. oysa ülkelerinde kalmaları gerekirdi. Ancak görünen o ki yeteneklerini sergileme olanakları yok ve bu yüzden ülkelerini terk etmek zorunda kaldılar.

Özel olarak gitar eğitimine gelirsek; iki yıl önce konservatuvarda gitar sınıfı açıldı ve sanırım bu çok önemli bir gelişme. Aslında bu benim inisiyatifimle gerçekleşti.

– Türkiye'de yayımlanmakta olan kültürel dergi çveneburi **hakkında ne düşünüyorsunuz ve bu dergi vasıtasıyla Türkiye'deki Gürcülere bir mesajınız var mı?**

– Böyle bir derginin çıkıyor olması çok ilginç ve sanırım her Gürcü ailesinde bu dergi vardır. Benim bu ailelere mesajım şu:Türkiye'de yaşayan Gürcü ailelere dostluk ve sevgi diliyorum. Bu iki kavramın, insanların birlikteliğinde çok önemli yerleri var.

– Sayın Berimeladze, size teşekkür ediyor ve çalışmalarınızda başarılar diliyoruz. ❑

FAHRETTİN ÇİLOĞLU

DİLDEN DİNE, EDEBİYATTAN SANATA

GÜRCÜLERİN TARİHİ

Kitapçılarda...

Türkiye'de İlk Gürcüce Kaset

KAFDAĞI'NDAN EZGİLER

Çıktı...

Türk Boksunda Bir Gürcü :
Akaki KAKAURİDZE

O. Nuri MERCAN

Halen Ankara'da, Sincan Belediye Boks Kulübü'nde boks yapan Akın Kuloğlu, Türkiye'ye, 15 Mayıs 1993'te Helsinki'de Dünya Gençler Boks Şampiyonası'nda ikincilik, Temmuz 1993'te Fransa'da yapılan Akdeniz Oyunları'nda birincilik ve Eylül 1993'te düzenlenen Avrupa Gençler Boks Şampiyonası'nda da birinciliği armağan etti. Akın, daha önce de 1990'da Avrupa Gençler Şampiyonu ve aynı yıl Dünya Gençler Boks Şampiyonu oldu. Ama o, bu şampiyonlukları Sovyetler Birliği'ne götürmüştü. Çünkü Akın Kuloğlu o zamanlar ülkesi Gürcüstan'da boks yapıyor ve uluslararası karşılaşmalara da Sovyetler Birliği adına katılıyordu. Bu başarılı genç Gürcü boksör on üç aydan bu yana Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak uluslararası karşılaşmalarda Türkiye'yi temsil ediyor. Akaki Kakauridze, yeni adıyla Akın Kuloğlu kendisini bize şöyle tanıttı:

"1973 yılında Gürcüstan'da doğdum. Evliyim ve 19 aylık Salome adında bir kızım var. Annem, babam, eşim ve çocuğumla birlikte Ankara'da Gaziosmanpaşa semtinde oturuyorum. Babam futbolcuydu. Ben beş yaşındayken,beni ve kardeşimi futbolcu olmak için hazırlamaya başladı. Ama ben boksu çok beğeniyordum. 10 yaşındayken bu spora başladım. 13 yaşına kadar futbolu ve boksu birlikte götürdüm. 13 yaşından sonra tamamen boksa yöneldim. 13 aydan beri de Türkiye'deyim."

Genç sporcu Türkiye ile ilgili izlenimleri konusundaki sorumuzu da şöyle yanıtladı: "Türkiye'yi ve Türk halkını çok seviyorum. Çok sayıda Türk arkadaşım ve dostum oldu. Ailece görüştüğümüz insanlar var Ankara'da. Ailem de çok mutlu burada olmaktan. Her şeyden önce elimden tutup, her türlü sorunumun çözümü için bana destek veren Tarım Bakanı Refaiddin Şahin'e teşekkürü bir borç biliyorum."

Akaki'ye yönelttiğimiz diğer soruları ve yanıtlanışı şöyleydi:

– Eski Sovyetler Birliği'ndeki boks sporu ile bu sporun bugünkü cumhuriyetlerdeki durumu konusunda neler söylersiniz?

– Sovyetler döneminde boks çok ileriydi. 15 cumhuriyetin boksörleri çok sayıda madalyalarla yurtlarına dönüyorlardı. Bunların arasında Gürcü boksörler önemli yer tutuyordu. Sovyetler dağıldıktan sonra Rus boksu çok geriledi. Rusya Avrupa birincisi oldu, ama dünya sıralamasındaki yeri 13'üncülük. Dünya amatör boksunda sırasıyla Küba, Bulgaristan, Ermenistan, Romanya, Gürcüstan, Türkiye ve ABD yer alıyor. Türkiye, Helsinki'de birinci olsaydı dördüncülüğe yükselecekti. Tür-

kiye'de son yıllarda boks ileri seviyelere geldi Daha önce dünya boksunda pek önemli bir yere sahip değildi

– Niçin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçtiniz ve adınızı neden değiştirdiniz?

– Ben 2 Mayıs 1993'te Türkiye vatandaşlığını elde ettim Adımı soyadımı kendim değiştirmedim. Çalıştığım kulübün başkanı adımı Akın Kuloğlu olarak değiştirdi. Başka türlü Türk pasaportu verilmez dedi bana. Ben de kabul ettim. Türk pasaportu almasaydım uluslararası karşılaşmalarda Türkiye'yi temsil edemezdim Sadece yeni boks yaşamımda Akın Kuloğlu adını kullanıyorum. Sonradan avukatımla yaptığım görüşmede asıl adımı muhafaza ederek de Türk pasaportu alabileceğim söylendi

– Boks yaşamınızla ilgili gelecek için neler öngörüyorsunuz?

– Benim arzum Olimpiyatlar'da altın madalya kazanmak. Bunun için çalışıyorum. Dünya Kupası var, Avrupa ve Dünya Şampiyonası var. 1996'da ABD'de, Atlanta'da Olimpiyatlar var. Atlanta'da altın madalya beklentim var

– Sana başarılar dileriz.

– Teşekkür ederim

ASTRA
GÜBRE SANAYİİ
İTHALAT - İHRACAT A.Ş.

Bayramınızı en iyi dileklerle kutlar.

Cumhuriyet Cad. 147/6 80230 Elmadağ - İSTANBUL
Tel: (212) 230 92 08 - 246 12 83 Faks: (0212) 246 56 89
Teleks: 39306 ASGE

Tanrı Ana'dan Kraliçe Tamara'ya*

Gürcülerin, tarihinin başlarında anaerkil bir sosyal düzene sahip olduğu bilinmektedir. Tüm otorite, "mamasahlisi"de (evin babası) toplanmakta idiyse de, aslında Gürcü uygarlığının ilginç bir yönü vardı. Elimize geçen ilk yazıtlarda baba ve ana kavramlarının birbirine karıştırıldığı görülmektedir. Örneğin baba, Gürcü dilinde **mama** sözcüğü ile anlatılır, **deda** ise ana anlamına gelmektedir. Gürcü dilinde cinsiyet ayrımı olmadığı için bir sözcüğün eril ya da dişil olarak kullanılması sadece bir toplumsal uzlaşma sorunu idi. Örneğin güneş sözcüğü Gürcücede mze ile karşılanırken bunun dişi cinsten olduğu kabul edilmiştir

Gürcülerin yedi önemli tanrısı vardı: Güneş, Ay ve gökyzündeki beş gezegen. Ama Gürcülerin Kartlos (Teşub)-Armah adlarıyla anılan bir tanrıları daha vardı. Buna tapınmayı, yüzyıllar boyu sürdürdüler. Hıristiyanlıkla birlikte, Kapadokyalı Aziz Giorgi, Hitit uygarlığından gelen tanrı Teşub'un yerini aldı. Gürcüler bundan böyle Aziz Giorgi adıyla, Türkçedeki biçimiyle Gürcü olarak anıldılar. Giorgi'yi, Hıristiyan azizi Ellas (İlia) ile birlikte, eski putperestlik çağlarından kalma Güneş (Kartlos-Armazi) ve Ay (Zadeni) tanrıları diye nitelediler

Gürcü tanrılarının sayısını belirten yedi sayısı, ortaçağa dek kutsallığını sürdürdü, öyle ki Güneş-Ay ve beş gezegenden oluşan Gürcü tanrıları kümesi, Gürcü Krallığı'nın yedi bölgesini temsil ediyordu. Bunların kutsal sayılması geleneğinin Gürcülere Mezopotamya kültüründen kaldığı sanılmaktadır.

Ancak, Gürcü tarihçisi Cavahişvili, Kapadokyalı Aziz Giorgi'nin İsa'dan çok daha eskilere uzandığını, bu azizin insan soyunun ve çobanların tanrısı sayıldığını vurgulamaktadır. Aziz Giorgi, insanları ve ürünleri, doğanın yıkıcı güçlerine karşı koruyordu.

İsa, Gürcülerde bugün bile Aziz Giorgi'den sonra gelmektedir. Örneğin Hevsuriler Aziz Giorgi'ye "Ey Tanrım, Kutsal Giorgi" diye yalvarırlarken, Svanlar ona "Tanrılar Tanrısı" unvanını yakıştırmaktaydılar Ağustos aylarında Aziz Giorgi adına düzenlenen törenler dolunay zamanına rastlatılırdı. Bu da putperestlik döneminden kalma Ay'a tapınma geleneğinin sürdürüldüğünü göstermektedir.

Gürcü toplumunda anaerkil yaşam biçiminin kalıntıları Grek-Roma kültürünün klasik çağında da yaşıyordu. Ana rolündeki tanrılara tapınma geleneği önemini korudu. Bu gelenek, yaşamın özellikle fiziksel ve cinsel alanlarında etkindi. Bu da Grek-Roma uygarlığından çok ayrı bir kültür tabanının varlığını kanıtlamaktadır. Lidyalılar da Karyalılar da bu anaerkil kültür öğelerini benimsemiş, kadının sosyal konumunu özgürlük ve bağımsızlığın kalesi durumuna getirmişlerdi. Kadının toplumdaki saygınlığını savunan bu gelenek, Batı Anadolu'ya yerleşen Lidya ve Karyalılarca sürdürüldü, ama eski Yunan kültürü kadının toplumsal konumunu ikincil plana itti. Geleceğin Batı kültürü kadının ikincilliği üzerinde kurulacaktı.

Gürcü halkı, anaerkil yapının pek çok öğelerini korumakta direnmiştir, hatta Tanrı Ana'nın değişik canlandırma biçimleri Hıristiyanlığın ilk yüzyıllarına değin üretilegelmiştir Bu kültürel öğe, Gürcüler arasında yer yer bugün bile sürdürülmektedir. Öte yandan, Ay Tanrısı Hıristiyan kilisesinin azizlerine dönüşürken, putperestlik çağının aşk şenliklerinde tapınılan yabanıl ve aç tanrıçalar da Kutsal Bakire Meryem ve acımasız Kraliçe Tamara

(*) Bu yazı **Yurt Ansiklopedisi**'nden alınmıştır (2. cilt, sayfa 901-902). Bazı sözcükler yazım açısından düzeltilmiştir.

görünümüne bürünüyordu. Çerkeslerin daha yüzyıl öncesine değin arıların koruyucusu Merisa'ya taptıkları bilinmektedir. Merisa'nın öbür adı Mareim'di. Ona Tanrının Anası deniyordu. Hıristiyanlığın kutsal bakiresi Meryem Ana'ya Gürcü kültürünün yakıştırdığı, Hıristiyan-kökenli olmayan adlar üzerine bir yığın söylence bulunmaktadır.

Öte yandan ünlü

Kraliçe Tamara'nın tarihsel rolü çevresinde yaratılan söylencelerin, genelde köylü olan Gürcü toplumunun Tanrı Ana üzerine yarattığı öykülerle de ilişkisi vardır. Önemli bir siyasal rolü olan Kraliçe Tamara böylece eski kadın-Tanrı söylencelerinde canlandırılagelmiş, halkın hem siyasal özgürlük istemini, hem de güzelduyu bilincini temsil etmiştir. ❑

SARTAŞ® Boya Vernik
Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi

çveneburi
dergisine yayın yaşamında
başarılar dileriz.

Yenişehir Mah. Evrenpaşa Cad. No:2–2A
81260 Y.Dudullu/Ümraniye – ISTANBUL
Tel: (0216) 364 86 88 - 89 Fax: (0216) 314 28 04

ეროვნული ბიბლიოთეკა

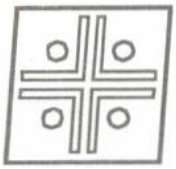

T O T A L
MÜŞAVİRLİK VE MÜMESSİLLİK
LİMİTED ŞİRKETİ

GÜRCÜSTAN ÜNİVERSİTELERİ

Gürcüstan'ın başkenti Tifliste mevcut TIP ÜNİVERSİTESİ, TEKNİK ÜNİVERSİTE ve DEVLET ÜNİVERSİTESİ dışında dünyaca meşhur iki öğretim kurumunu size tanıtıyoruz.

GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ

Resim, Dekorasyon, Dizayn, Heykeltraşlık, Seramik, Mimarlık, İç Mimarlık, Ağaç ve Metal, Tekstil, Mobilya ve Giyim-Kuşam konularında üniversite eğitimi vermektedir. 1994-1995 öğretim yılı için Türkiye'ye 20 kontenjan ayrılmıştır.

TİFLİS SPOR AKADEMİSİ

Spor Gazeteciliği Eğitimi, Spor Psikoloğu (Doktor), Çeşitli Dallarda Spor Öğretmenliği, Spor Hastalıkları Hekimliği, Fiziksel Terapi ve Masaj Öğretmenliği, Tenis, Futbol, Voleybol, Basketbol, Binicilik ve Yüzme Dallarında Eğitim, Dalgıçlık ve Kayak Öğretmenliği konularında üniversite eğitimi vermektedir 1994-1995 öğretim yılı için Türkiye'ye 20 kontenjan ayrılmıştır.

Eğitim ücreti yıllık $ 1750 - $3000 arasında değişmekte olup bu ücret içine her türlü ders araç gereci ile kaloriferli yurtlarda konaklama dahildir

TÜRKİYE RESMİ TEMSİLCİLİĞİ:
TOTAL Müşavirlik ve Mümessillik Ltd. Şti.
Cumhuriyet Cad., No:59
Rişvanoğlu Apt. K:6 D:5
Harbiye – İSTANBUL
Tel: (0212) 231 08 04 - (0212) 233 56 82
Faks: (0212) 233 71 04

Gürcüceye Giriş

Fahrettin ÇİLOĞLU

Gürcüce, Türkiye'de neredeyse yalnızca Gürcü kökenlilerin konuştuğu bir dil; o da sınırlı ölçüde. Oysa Gürcüstan ve Türkiye arasındaki ilişkilerin giderek gelişmesi bu dili bilmeyi gerekli kılıyor. Buna karşın Türkiye'de ciddi bir kurumsal girişim henüz gerçekleşmedi. Öte yandan, sınırlı ölçüde Gürcüce bilenlerin bu dili geliştirme talebi olduğu da bir gerçek. çveneburi dergisi bu talebe ve gereksinmeye, olanakları ölçüsünde yanıt vermeyi amacladı. Bu sayıdan başlayarak, her sayıda bir dersin işlenmesi biçiminde "Kendi Kendine Gürcüce"yi yayımlamaya karar verdi. "Kendi Kendine Gürcüce" olarak adlandırdığımız bu çalışma, M. Kraveişvili ve G. Nahutsrişvili'nin Teach Yourself Georgian (1972) adlı kitaba dayanmaktadır. İngilizce bilenler için hazırlanmış olan bu kitap, bir bakıma Türkçeye uyarlanmıştır.

Bir dili öğrenmeye başlamadan, o dili genel çizgileriyle tanımanın yararlı olacağı kanısındayız. Dilbilimcilerin yaptığı sınıflamaya göre, Türkçeye yakınlığı olmayan Gürcü dilini öğrenmenin, özellikle de bu dile hiç yakınlığı olmayan kişiler açısından iki zor yanı var: Alfabe ve Türkçede bulunmayan sesler. Gürcü alfabesinin zorluğu, Latin alfabesiyle hiçbir benzerliğinin bulunmamasından gelmektedir. Ama, tıpkı Türkçedeki gibi, her harfin bir fonemi (sesbirimi) karşılaması göreceli kolaylık sağlıyor. Bu çalışma, aynı zamanda Gürcü harflerinin okunuş ve yazılışını öğretmeyi de içermektedir.

Gürcücenin, Türkçede bulunmayan bazı seslerinin telaffuzu oldukça zordur. Bu seslerin doğru telaffuzu da ancak işitme sonucunda ve belirli bir çabanın sonrasında mümkün olabilir. Yalnızca transkripsiyon açısından Türkçedeki karşılıklarının belirtilmesi amacıyla düzenlenen alfabede, Gürcücedeki değişik, ama birbirine yakın sayılan sesbirimleri aynı harflerle ifade edilmiştir. Örneğin üç adet "k" harfi kullanılmış, ama nüansları belirtilmemiştir. İşaretleme yoluyla nüansların belirtilmesine gidilse de aralarındaki farkları tam anlamıyla algılamak mümkün olmayacaktır. Bundan dolayıdır ki işitme yöntemiyle öğrenme ayrı bir önem kazanmaktadır.

Gürcü alfabesi 5'i ünlü (a, e, i, o, u), 28'i ünsüz olmak üzere 33 harften oluşmaktadır. Dünyanın en eski yazı sistemlerinden biri olan bu alfabenin ortaya çıkışı ve gelişimi konusunda değişik görüşler vardır. Bazı kaynaklarda, özellikle de Ermeni kaynaklarında Ermeni alfabesini bulan Aziz Mesrop Maştotz'un (350-440) Gürcü alfabesini de geliştirdiği ileri sürülür. Gürcü kaynaklarında ise, Gürcü alfabesini Kral Parnavaz'ın geliştirdiği belirtilir. 11. yüzyılda yaşamış olan Gürcü tarihçi Leonti Mroveli, Maştotz'un yaşadığı dönemde Gürcü alfabesinin oldukça gelişmiş bir yazı sistemi olduğunu yazar. Bu yorum Gürcü alfabesinin Maştotz'dan önce, III. yüzyılda geliştirilmiş olduğu düşüncesine temel dayanak oluşturur.

Gürcü alfabesinin 5. yüzyılda, Yunan alfabesinin etkisi altında Hıristiyan misyonerler tarafından oluşturulduğunu yazan kaynaklarda bulunmaktadır. Buna göre Gürcü alfabesi temelde Arami alfabesine dayanmaktadır.

Gürcü alfabesinin tarihsel süreç içinde büyük değişiklikler geçirdiğini belirtmek gerekir. Bugün Gürcü alfabesi, Gürcücenin yanı sıra Gürcüstan'da Svanca ve Laz-Megrelcenin yazımında da kullanılmaktadır. Yuvarlak karakterli harflerden oluşan Gürcü alfabesi soldan sağa yazılmakta ve bu yazı sisteminde büyük harf bulunmamaktadır.

Geliştirildiği tarihten başlayarak Gürcü alfabesiyle yazılan Gürcüce, Kafkas dillerinin Kartveli ya da Güney Kafkas dil ailesine bağlıdır. Kartveli dil ailesi de Gürcücenin dışında Laz-Megrel ve Svan dillerini kapsar. Bazı dilbilimciler Laz-Megrel ve Svan dillerini, Gürcüceden ayrı bir dil değil, Gürcücenin lehçeleri olarak kabul ederler. Ancak bir Gürcünün, bu diller arasındaki temel yapı benzerliklerine karşın, Laz-Megrel ve Svan dillerini anlaması mümkün değildir.

"Kendi Kendine Gürcüce" serisinde, Gürcücenin grameri ayrıntılı olarak anlatılacaktır. Buna rağmen, genel bir fikir vermek amacıyla bu konuda özet bilgi vermek yararlı olacaktır.

Böylece gelecek derslerde ele alınacak konulara da değinmiş olacağız.

Gürcücenin oldukça gelişmiş bir bükün ve türetme sistemi vardır. Önek ve soneklerle sözcük türetildiği gibi, sözcüklerin birleştirilmesiyle de yeni sözcükler yapılır. Örneğin; 'Gürcü' anlamına gelen kartvel-i sözcüğüne -sa öneki getirilerek 'Gürcüstan' anlamına gelen sa-kartvel-o türetilmiştir. 'Tekgöz' anlamına gelen tsaltvala sözcüğü, tsal-i (tek) ve tval-i (göz) sözcüklerinin birleşmesiyle oluşmuştur.

Gürcücenin eylem sistemi, kişi özelliklerini, çoğul ve tekil olma durumunu, zaman, kip ve çatıyı, özne ile nesne arasındaki ilişkiyi yansıtır. Bu özellikler temelde, eylem kökündeki değişmelerle olduğu kadar, önek ve soneklerle de ifade edilebilir. Eylem çekimleri çokkişili özellik de gösterir. Eylemlere getirilen önekler özneyi, dolaylı ya da dolaysız nesneyi belirtir. örneğin; 'bana yazıyor' anlamına gelen m-tzer-s sözcüğündeki -m öneki özne olarak birinci kişiyi, -s soneki de nesne olarak üçüncü kişiyi gösterir.

Gürcücede kişi ve sayı gösteren eylemler, şimdiki, geniş ve geçmiş zamanlar olmak üzere, üç zamanlıdır. Bu zamanlar eylem köküne ekler getirilerek gösterilir: Tzer-s (o yazıyor), da-tzer-s (o yazar), da-tzer-a (o yazdı). Gürcücede yalın, eden, yönelme, tamlayan, araç, çıkma ve seslenme olmak üzere yedi ad durumu vardır. 'Adam ayıyı öldürüyor' anlamına gelen kats-i klav-s datv-s cümlesinde, kats-i yalın durumu, klav-s datv-s yönelme durumunu belirtir. Gürcücede çoğul, yaygın olarak sözcük gövdesinin sonuna -eb eki getirilerek yapılır: kats-i (adam), kats-eb-i (adamlar). Ayrıca -ta eki ile de çoğul yapılabilir: kartvel-i (Gürcü), kartvel-ta (Gürcüler); kartvel-ta istoria (Gürcülerin tarihi).

Gürcücenin genel yapısı ve Türkçeden farklılığı hakkında, bu örnekli anlatımın bir önfikir vereceğini sanıyoruz. Bu dili öğrenmede, gelecek sayılarda sürecek olan "Kendi Kendine Gürcüce" dersler dizisiyle sizleri başbaşa bırakırken, son olarak Gürcücenin yaklaşık 113.000 sözcükten oluşan bir dil olduğunu belirtelim.

Gürcü Harfleri	Harfin Adı	Harf Değeri	Gürcü Harfleri	Harfin Adı	Harf Değeri
ა	an	a	რ	rae	r
ბ	ban	b	ს	san	s
გ	gan	g	ტ	tar	t
დ	don	d	უ	un	u
ე	en	e	ფ	par	p
ვ	vin	v	ქ	kan	k
ზ	zen	z	ღ	ğan	ğ
თ	tan	t	ყ	kar	k
ი	in	i	შ	şin	ş
კ	kan	k	ჩ	çin	ç
ლ	las	l	ც	tsan	ts
მ	man	m	ძ	dzil	dz
ნ	nar	n	წ	tzil	tz
ო	on	o	ჭ	çar	ç
პ	par	p	ხ	han	h
ჟ	jan	j	ჯ	can	c
			ჰ	hae	h

Kendi Kendine Gürcüce

- I -

Hazırlayan: ***Fahrettin ÇİLOĞLU***
Gürcü Harflerinin Yazımı: ***Rüya ÖZKALKAN***

Bugünkü Gürcücede, 5'i ünlü ve 28'i ünsüz olmak üzere, 33 sesbirim (ve 33 harf) vardır. Bu sesbirimlerden bazıları yaklaşık olarak, bazıları da tamamen Türkçedekilere benzer. Bazıları ise oldukça özgüldür. Bu nedenle bunların doğru telaffuzu biraz zaman ve çaba ister.

პირველი გაკვეთილი
(Pirveli Gakvetili) Birinci Ders

ა	"adam" daki	(a)	gibi telaffuz edilir.
ი	"iki"deki	(i)	gibi telaffuz edilir.
ო	"oda"daki	(o)	gibi telaffuz edilir.
უ	"uyku"daki	(u)	gibi telaffuz edilir.
ე	"elek"teki	(e)	gibi telaffuz edilir.
ბ	"baba"daki	(b)	gibi telaffuz edilir.
გ	"gaga"daki	(g)	gibi telaffuz edilir.

SÖZCÜKLER

აი	(ai)	bu, işte!
ია	(ia)	menekşe
აბა	(aba)	pekala! peki!
აბი	(abi)	hap
ბებია	(bebia)	büyükanne, nine
გოგო	(gogo)	kız
გუგა	(guga)	gözbebeği
ბაგე	(bage)	dudak
გიგა	(Giga)	(özel ad)
გოგი	(Gogi)	(özel ad)

აი ია. აი ბებია. აი გოგო. აი ბაგე. აი გუგა. აი გოგი

(ai ia) (ai bebia) (ai gogo) (ai bage) (ai guga) (ai Gogi)
(Bu, menekşe. Bu, büyükanne. Bu, kız. Bu, dudak. Bu, gözbebeği. Bu, Gogi.)

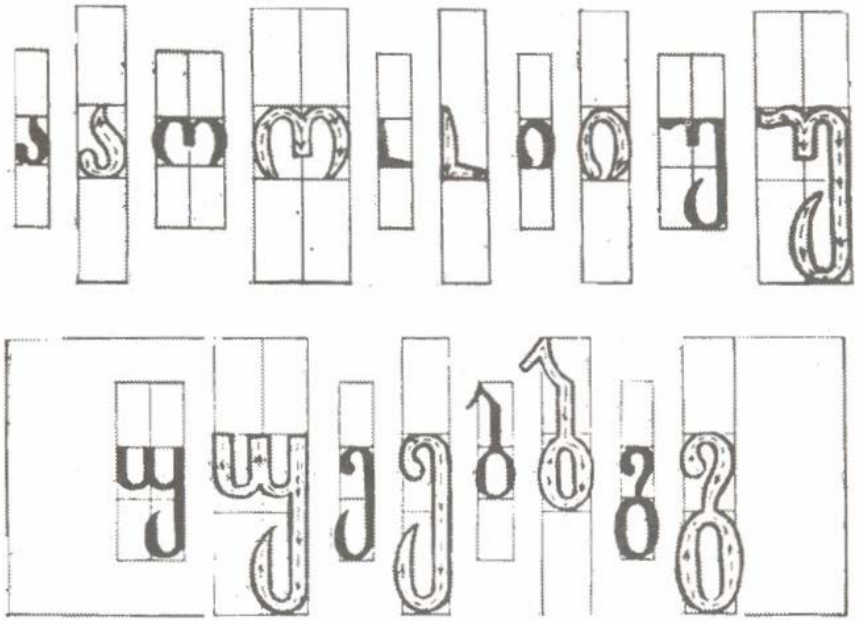

Yukarıda görüldüğü gibi, Gürcü el yazısının basım harflerinden farklı olduğunu belirtmek gerekir. Bir dili iyi öğrenmek isteyenlerin her iki yazı biçimiyle de yazabilmesi, dolayısıyla her ikisine de aynı ölçüde çalışması gerekir.

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki harfleri yazınız:

   ა, ი, ო, უ, ბ, გ, ე.

2. Aşağıdaki sözcükleri okuyunuz:

   გოგო, ია, ბებია, აბა, ბაგე, აი, აბი, გოგი, გუგა, გიგა.

3. Yukarıdaki sözcükleri basım harfleri ve el yazısıyla yazınız.

დ	"dede"deki	(d)	gibi telaffuz edilir.
ვ	"vazo"daki	(v)	gibi telaffuz edilir.

SÖZCÜKLER

დიდი	(didi)	büyük
დედა	(deda)	anne
ბადე	(bade)	ağ
ბუდე	(bude)	yuva
ვადა	(vada)	süre, vade
დავა	(dava)	dava
და	(da)	1.kızkardeş; 2.ve
ვახო	(Vano)	(özel ad)

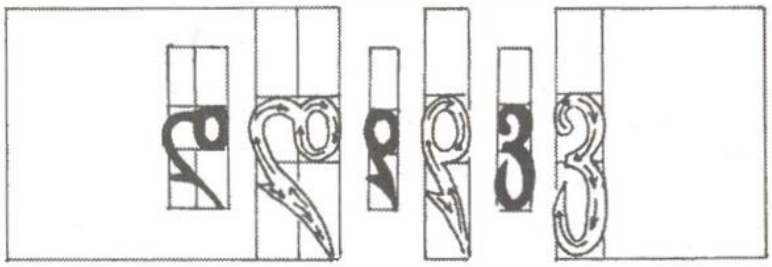

დიდი გოგო. აი დედა. აი ბადე. აი დიდი გოგო.
(dicli gogo) (ai deda) (ai bade) (ai didi gogo)
(Büyük kız. Bu, anne. Bu, ağ. Bu, büyük kız.)

აი ბუდე. დიდი დავა.
(ai bude) (didi dava)
(Bu, yuva. Büyük dava.)

ლ	"lamba"daki	(l)	gibi telaffuz edilir.
მ	"masa"daki	(m)	gibi telaffuz edilir.

SÖZCÜKLER

ლადო	(Lado)	(özel ad)
ლოდი	(lodi)	kaya
მამა	(mama)	baba
მამალი	(mamali)	1.horoz; 2.erkek
ლომი	(lomi)	aslan
მელია	(melia)	tilki
მამალი მელია		erkek tilki

აი ლოდი. ლადო, აი დიდი ლოდი. მამა, აი მამალი.

(ai lodi) (Lado, ai didi lodi) (mama, ai mamali)

აი მამალი მელია. მამა, აი ლომი.

(ai mamali melia) (mama, ai lomi)

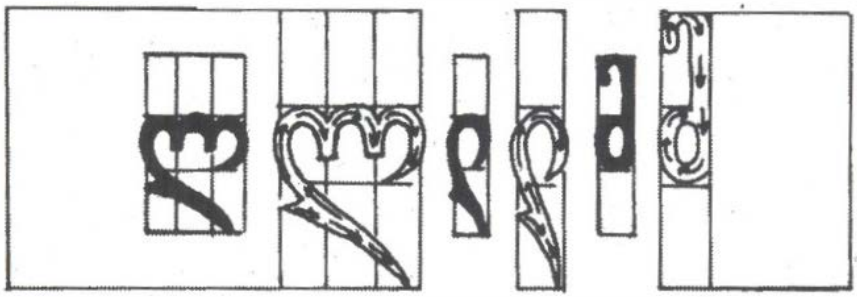

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki harfleri yazınız:

დ, ლ, ვ, მ, ბ, გ, ო, უ, ა, ი, ე.

2. Aşağıdaki sözcükleri okuyunuz, el yazısı ve basım harfleriyle yazınız:

დედა, მამა, ბებია, აბი, აბა, ბუდე, ბადე, დავა.
ვადა ლომი, მელია.

3. Aşağıdaki cümleleri Gürcüceye çeviriniz:

Bu, baba. Bu, kaya. Bu, menekşe. Büyük kız. Bu, hap. Bu, ağ. Anne, bu yuva.

ნ	"nane"deki	(n)	gibi telaffuz edilir.
რ	"renk"teki	(r)	gibi telaffuz edilir.

SÖZCÜKLER

ნავი	(navi)	kayık, sandal
არ/არა	(ar, ara)	değil,hayır
ნინო	(Nino)	(özel ad)
ვარ	(var)	(ben)...im
ვარდი	(vardi)	gül
მე	(me)	ben
რა	(ra) ne; ვინ (vin) kim	
რად	(rad)	neden, niçin
მინდა	(minda)	istiyorum
გინდა	(ginda)	istiyorsun
ნუნუ	(Nunu)	(özel ad)

TEKST

მე გოგო ვარ. მე დიდი გოგო ვარ. დედა, მე დიდი გოგო ვარ.

(me gogo var) (me didi gogo var) (deda, me didi gogo var)

(Ben kızım. Ben büyük kızım. Anne, ben büyük kızım.)

ნინო, აი ვარდი. მამა, ვარდი მინდა. ნინო, ვარდი რად გინდა?

(Nino, ai vardi) (mama, vardi minda) (Nino, vardi rad ginda)

(Nino, bu gül. Baba, gül istiyorum. Nino, gülü niçin istiyorsun?)

დედა, აი ნავი.

(deda, ai navi)

(Anne, bu kayık.)

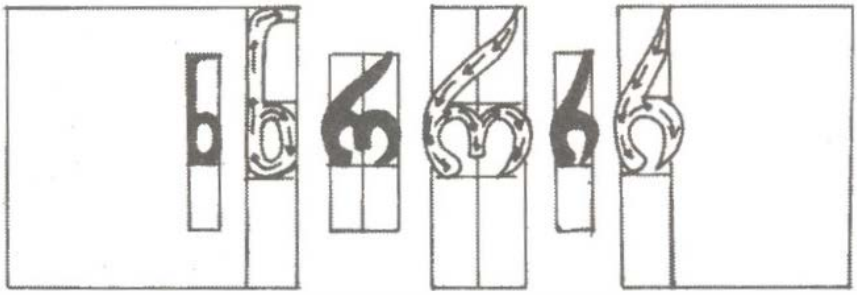

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki harfleri yazınız ve okuyunuz:

   დ, მ, ლ, ვ, რ, ნ, გ, ო, უ, შ.

2. Aşağıdaki sözcükleri yazınız:

   ვარდი, რა, ვარ, მინდა, გინდა, მე, მამალი, ბუდე, დავა, გუგა

3. Aşağıdaki cümleleri Gürcüceye çeviriniz:

   Ben, kızım. Bu, gül. Ben menekşe istiyorum. Bu, aslan.

GH MİMARLIK A.Ş.

çvenebsinin bayramını kutlar.

Meşrutiyet Cad. 35/7 Galatasaray – İstanbul
Tel: (212) 293 15 93 – (212) 293 15 94
Fax: (212) 245 22 81

Deda Ena'dan

Arı ve Güvercin

Çalışmaktan yorulan arı suya düştü ve boğuluyordu. Yakındaki ağaçta dişi (bir) güvercin oturuyordu. Arının durumuna gözü ilişti, akçaağaçtan büyükçe yaprak kopardı ve suya attı. arı (yaprağın) üzerine oturdu ve su (onu) kıyıya çıkardı. (Arı) ıslak kanatlarını güneşte kuruttu, uçtu ve sevinçle vızıldayarak kovanın yolunu tuttu.
(Aradan) birkaç gün geçti. Yavrularına yiyecek taşımaktan yorulan güvercin ağaçta oturuyordu ve uyukluyordu. Bu sırada (bir) avcı güvercine gizlice yaklaştı, çalılığın arkasına gizlendi ve tüfeğini doğrulttu. Yakındaki (bir) çiçek üzerinde oturan arı bunu gördü, uçtu, hızla avcının arkasından dolaştı ve tetiği çektiği sırada doğrudan sağ elini soktu. Avcının acıdan eli titredi ve mermi güvercine isabet etmedi.

Not: Parantez içindeki sözcükler, Gürcücesinde olmadığı halde, anlatımda akıcılık sağlamak amacıyla eklenmiştir

ფუტკარი და მტრედი.

ჯაფისაგან დაღალული ფუტკარი ჩავარდა წყალში და ირჩობოდა. ახლო ხეზედ დედა მტრედი იჯდა. თვალი შეასწრო ფუტკრის გაჭირვებასა, აფრინდა, მოჰგლიჯა ნეკერჩხალის დიდი ფოთოლი და ჩაუგდო წყალში. ფუტკარი ზედ შეჯდა და წყალმა ნაპირზედ გამორიყა. ბაიშრო მზეზედ სველი ფრთები, აფრინდა და მხიარული ბზუილით გასწია თავისი სკისაკენ.

ბავიდა რამდენიმე დღე. ბარტყებისთვის საჭმლის ზიდვით დაღალული მტრედი ხეზედ იჯდა და სთვლემდა. ამ დროს მონადირე მიეპარა მტრედსა, ამოეფარა ჩირგვსა და დაუმიზნა თოფი. ამას თვალი მოჰკრა ახლო ყვავილზედ მჯდომმა ფუტკარმა, აფრინდა, სწრაფად მოუარა მონადირეს უკანიდამ და მარჯვენა ხელზედ უკბინა სწორედ იმ დროს, როცა ჩახმახს აცემინებდა. მონადირეს სიმწარისაგან ხელი აუკანკალდა და ტყვია ასცდა მტრედსა.

İ r m i s a

Çeviren: ***Hasan ÇELİK***
Yeniden Desenleyen: ***Rüya ÖZKALKAN***

Bir varmış, bir yokmuş, güneş yüzü görmemiş güzel bir kadın varmış. Bu kadının kocası erkenden ölmüş ve emzirme çağındaki tek çocuğu öksüz kalmış. Kadın yalnızca çocuğuyla avunur olmuş. Her gün sabahleyin beşiği bahçeye çıkarır, ağacın gölgesine koyar ve çocuğuna ninniler söylermiş. Çevredeki dallara konan kuşlar da cıvıltılı ötüşleriyle yavruyu eğlendirirlermiş.

Böyle gelip geçen günlerden bir gün ansızın hava kararmış. Gökten bir canavar inmiş ve anneyi kaptığı gibi havada kaybolup gitmiş. Çocuk kimsesiz kalmış. Tek dostları kuşlarmış. Annesinin yerine ninni söyleyip onu avutuyorlarmış. Ancak çocuk acıkmış ve ağlamaya başlamış. Kuşlar ona nasıl yardım edebileceklerini düşünmüşler. Ormana uçup, topal bir geyik bulmuşlar ve onu çocuğa getirmişler. Çocuk getirdikleri bu geyiğe alışmış, memesini emiyor ve yanında geziyormuş.

Çocuk büyümüş, kocaman delikanlı olmuş. O sıralarda o çevrede avlanan bir avcı varmış. Avcı bütün gün dolaşmış ama hiçbir şey avlayamamış. Akşama doğru gözüne topal bir geyik ilişmiş. Tam yayını gerdiği sırada bir de bakmış ki geyik kaçıyor. Geyik kaçıyor ama arkasından da bir erkek çocuk koşuyor. Avcı geyiğin peşinden gitmiş ve inatla onu izlemiş. Sonunda geyiğin çocuğu evlat edindiğini anlamış. Geyiğin dinlenmek için yattığı her yerde çocuk da oturup başını geyiğin boynuna yaslıyormuş..

Avcı, delikanlıyı yakalamaya karar vererek üzerine bir kement fırlatmış. Delikanlı kemendi koparark kaçmış. Avcı evine dönerek delikanlıyı yakalayabilmek için sağlam bir zincir yapmış. Yanına da adamlar almış. Ormana gidip delikanlıyı bulmuşlar. Zinciri fırlatıp onu yakalamışlar. Delikanlı gerinerek zinciri koparmış. Kopan zincir geri sekerek adamlara çarpmış, hepsini yere yıkmış. Avcı yere yığılıp kalmış. Ne yapacağını bilemiyormuş. Parmak kadar çocuğa nasıl yenildim, diye düşünüyormuş.

Delikanlı kalkıp avcının yanına gelmiş ve ;

– Zorla teslim olmam, ama beni kardeş olarak kabul edersen ben de sana kardeş olurum, demiş.

Avcı çok sevinmiş, delikanlıyı evine getirmiş ve adını da İrmisa koymuş. Ona çok iyi bir at ve silahlar armağan etmiş. Artık ava birlikte çıkıyorlarmış. İrmisa avcıdan daha güçlüymüş. Avcı okunu fırlatır ve eşe ağacına öyle sap-

larmış ki dokuz adam yerinden kımıldatamazmış. İrmisa ise oku hemen söküverir ve avcıya getirirmiş. Oku İrmisa fırlatınca, ok dokuz dağın ötesine uçar gidermiş.

İrmisa ile avcı birlikte birçok iyilik yapmışlar ve ülkelerinde ne kadar kötü ruh varsa kökünü kazımaya karar vermişler.

Ülkede kuyruklu bir cadı yaşıyormuş. Bu durumu duyunca, bunlar bana da rahat vermezler diye İrmisa'yı yok etmeye karar vermiş. Zavallı bir kocakarı kılığına bürünerek avcının evine yanaşma olmuş. Kısa süre sonra avcının eşi hastalanmış. Kocakarı sürekli olarak;

– Senin eşini topal geyiğin yüreği ile ciğeri kurtarır onu da ancak İrmisa getirebilir, diye ısrar etmeye başlamış.

Sütannesini öldürünce İrmisa kötü ruhlu bir insan olur diye düşünüyormuş cadı.

İrmisa şaşkın bir durumda avcıyla vedalaşıp ormana gitmiş. Kendisini büyüten topal geyiği bulmuş ama öldürmeye kıyamamış. Sarılıp gözlerinden öpmüş. Sonra bir yaban domuzunu vurarak onun yüreğini ve ciğerini götürmüş.

Avcının eşi daha da fenalaşınca kuyruklu cadı,

– İrmisa şimdi de ölümsüzlük suyunu getirsin, demiş.

Kardeşi için kendini nasıl sakınabilirmiş ki! İrmisa, ölümsüzlük suyunu getirmek üzere yola çıkmış.

Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş ve sonunda bir meşe ağacının altında dinlenmeye koyulmuş. Ağaçta kanadı kırık bir Ankakuşu oturuyormuş. İrmisa'yı görünce sormuş:

– Kimsin? Nereye gidiyorsun?

İrmisa her şeyi anlatıp ölümsüzlük pınarına giden yolu sormuş. Ankakuşu;

– Bir ejderha yavrularımı öldürdü, ben de ölümsüzlük pınarına gitmiştim, ama pınarı sahiplenen dev kanadımı kırdı. Sana yolu öğreteyim, ancak devden kurtulursan dönüşünde bana da biraz ölümsüzlük suyundan ver, demiş.

– Olur, demiş Irmisa.

Ankakuşu ölümsüzlük pınarına giden yolu anlatmış. Tan ağarırken İrmisa yola koyulmuş. Dokuz ırmak, dokuz deniz ve dokuz dağı geçtikten sonra açık bir düzlüğe çıkmış. Düzlüğün sonunda sonsuza doğru yükselen bir kaya görünmüş. Kayanın üstünden küçücük bir su akıyor ve tekrar kayanın yarıklarında kayboluyormuş. Düzlükte halk toplanmış pınara bakıyorlarmış, yaklaşmaya ise kimse cesaret edemiyormuş. İrmisa'yı görünce yakınmışlar.

– Ölümsüzlük suyu için gelmiştik, ama dev almamıza izin vermiyor.

Herkesin sıkıntısı başkaymış: Kiminin çocuğu, kiminin annesi, kiminin ise kardeşi hastaymış.

– Ben yardım ederim, demiş İrmisa ve o kayaya doğru yürümüş. Yaklaşır yaklaşmaz kaya ortadan ayrılmış ve oradan dev çıkmış;

– Hey, kimsin? Buraya gelmeye nasıl cesaret ettin? Benim krallığımda, korku-

dan havada kuş yerde karınca kımıldayamaz! demiş.

– Yanıma gel de söyleyeyim, demiş İrmisa. Dev öylesine büyükmüş ki her adım atışında toprak zangır zangır titriyormuş. Bekleşen halk korkarak;

– Geriye dön, başının çaresine bak! diye seslenmişler İrmisa'ya.

Fakat İrmisa deve doğru yürümüş. Dev İrmisa'yı yakaladığı gibi öylesine savurmuş ki İrmisa topuklarına dek toprağa saplanmış. Bu kez İrmisa:

– Bu da neymiş, biz adamı böyle savururuz! diyerek devi tuttuğu gibi bir savurmuş ki, dev dizlerine kadar toprağa saplanmış. İrmisa kılıcını da savurup devi tam yüreğinin ortasından vurmuş. Halk İrmisa'ya yardım etmiş ve devi öldürmüşler. İrmisa pınardan ölümsüzlük suyunu alıp dönmüş, yaralı Ankakuşuna uğrayarak yavrularını diriltmiş. Kırık kanadını da iyileştirmiş. Ankakuşu da minnet duygusuyla kanadından bir tüy koparak İrmisa'ya vermiş:

– Eğer dara düşersen beni an, anında yanına gelirim, demiş.

İrmisa tekrar yola koyulmuş. Kendisini büyüten topal geyiğe uğrayıp onun da ayağını yıkayıp iyileştirmiş. Kalan suyu ise kardeş bellediği avcıya götürmüş.

Cadı kadın öfkesinden ne yapacağını bilemiyormuş. Bir gün yine yoluna çıkıp İrmisa'ya:

– Madem ki bu kadar güçlüsün ejderhanın kaçırdığı anneni neden kurtarmıyorsun? demiş.

Meğer annem varmış da bunca zamandır bilmiyormuşum, diye çok üzülmüş İrmisa. Avcı, İrmisa'nın üzüntüsünü anlamış.

– Ben her türlü yardıma hazırım, gel anneni kurtarmaya gidelim, demiş.

– Hayır, ben yalnız giderim, sen yeter ki bana yaraşır silah bul, demiş İrmisa.

Avcı öylesi bir ok ve yay takımı yaptırmış ki oniki adam yerinden oynatamazmış. Ama İrmisa bir eliyle kavrayıp ufalamış. İkinci kez yaptırdığı takımı yirmi adam taşıyamazmış, ama İrmisa onları da kırmış. Üçüncü kez öylesi bir takım yaptırmış ki otuz adam zor taşıyabilirmiş.

– İşte bu işime yarayabilir! demiş İrmisa. Omuzuna da kendisine yaraşır kılıç-kalkan asarak avcıyla vedalaşmış. Avcı onu yalnız göndermek istemiyormuş, ancak İrmisa:

– Dokuz gün bekle, eğer dönmezsem sonra beni ararsın, demiş.

İrmisa yine yollara düşmüş. Sütannesi olan geyiğe giderek sormuş:

– Ejderhanın krallığına nasıl gidebilirim?

– Ben bilemeyeceğim, belki Ankakuşu biliyordur, demiş geyik.

İrmisa, Ankakuşunun verdiği tüyü çıkarmış. Ankakuşu anında yanına gelerek sevgiyle İrmisa'yı kucaklamış.

– Yavrularımın kurtarıcısı sensin, dile benden ne dilersen.

İrmisa bütün öyküsünü anlatmış.

– Ejderhanın krallığına gitmeye hiçbir canlı cesaret edememiştir, ama bana öyle bir iyilik yaptın ki seni istediğin her yere götürürüm, demiş Ankakuşu.

İrmisa'yı sırtına alıp kanatlarını çırparak gökyüzüne yükselmiş, havadan bütün ülkeyi görüyorlarmış. Aşağıda uçsuz bucaksız bir deniz görünmüş. Denizin ortasında bir ada varmış. Ankakuşu tam bu adanın üstüne geldiğinde İrmisa'yı adaya indirmiş.

Adada yüksek bir kule varmış. Ejderha gövdesini kuleye dolamış, kuyruğunu da ağzına almış, gözlerinden ateş püskürüyormuş.

Kulede tutsak olan kadın yukarıdan aşağıya bakmış. Kendi oğlunu tanıması mümkün değilmiş. Yine de seslenmiş:

– Ah yavrum, neden kendine kıyıyorsun? Henüz ejderha uyanmadan çabuk geri dön, yoksa senin perişanlığını görmeye dayanamam.

– Korkma anne, ben de tam bunu arıyordum, seni kurtarmaya geldim! diye seslenmiş İrmisa.

Ejderha uyanmış, ağzını sonuna kadar açmış. İrmisa okunu fırlatıp tam ağzının ortasından vurmuş. Bir daha fırlatıp ejderhayı sırtüstü yere yapıştırmış. Ejderha kuyruğunu savurarak İrmisa'yı sıkıştırmış, neredeyse belinden koparacakmış... İrmisa kılıcına davranıp, ejderhanın kafasını ikiye bölmüş. Ejderha derin bir iç çekip öyle solumuş ki soluğu İrmisa'yı bayıltmış. Kadın da kuleden kaçarak İrmisa'nın yanına inmiş. Kurtarıcısını ayıltmaya çalışmış ama başaramamış. Bağrını açınca çocuğunu beninden tanımış ve ağlamaya başlamış. Annenin gözyaşları İrmisa'nın üstüne damlayınca İrmisa ayılmış ve annesine:

– Korkma anne, biraz sersemlemişim, şimdi bir şeyim yok, demiş.

Anne ile oğul birbirlerine sımsıkı sarılmışlar. Sonra Ankakuşu ikisini de sırtına alarak selamete çıkarmış.

İrmisa ejderhayı yendiği sırada cadı kadının da gücü yitivermiş, meğer ona can veren ejderha imiş ve o ölünce cadı da yokoluvermiş...

Aradan dokuz gün geçince, avcı;

– Mutlaka kardeşim güç durumda kaldı, diyerek aramaya çıkmış. Ormanda geyiğe uğrayarak İrmisa'dan haber sormuş.

– Ben de hiçbir şey bilmiyorum, demiş geyik telaşla. Avcıyı sırtına alarak Ankakuşuna gitmeye karar vermişler.

Bu sırada gökyüzünde kocaman Ankakuşu görünmüş. Sırtında İrmisa ile annesi oturuyormuş. Ankakuşu kanat çırparak yere inmiş.

Geyik ile avcı, İrmisa ile annesinin sağ salim dönmelerini büyük bir sevinçle karşılayıp onların zaferle dönüşlerini kutlamışlar. O günden sonra hepsi mutlu bir yaşam sürmüşler.

Bulmaca karelerine soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru yerleştirilmiş olan ve aşağıda Türkçeleri verilen kelimeleri bulunuz.

BALARISI, KEÇİ, SİNEK, TAVUK, İNEK, ZÜRAFA, HOROZ, YILAN, GEYİK, AYI, KALBUMBAĞA, FARE, HİNDİ, EŞEK,AT, ÖRDEK.

Bayramınızı Kutlar, Esenlikler Dileriz.

İREM PLASTİK
İthalat ve İhracat Dahili Ticaret
Tel: (0212) 527 68 52 **Fax:** (0212) 527 85 94

Kendi Kaderini Tayin Hakkı İnsan Haklarından Üstün Değildir

Tek başına ayakta kalmanın gittikçe olanaksız hale geldiği günümüzde, ülkeler değişik birlik ve kuruluşlar oluştura dursun, kimi etnik guruplar kendi kaderlerini tayin için kanlı ayaklanmalar gerçekleştiriyorlar. Dünyanın birçok yerinde bu tür ayaklanmalara rastlamak mümkün. Üstelik bir kısmı ulus olmak için gerekli öğelerin birçoğundan mahrum. Kuşkusuz, bazı ülke, kuruluş ya da şahısların kendi çıkarları için bu tür senaryoları sahneledikleri inkâr edilemez. Kendi kaderini tayin hakkı pahasına insan hakları çiğnenmektedir.

İspanya Başbakanı Felipe Gonzales, "kendi kaderini tayin hakkı, insanın en temel hakkıdır" görüşüne katılıp katılmadığı sorusuna Kış 1992 tarihli **New Perspectives Quarterly** dergisinde şu cevanı veriyor: "İlke olarak evet. Fakat her şeyden önce, bugün yaşadığımız milliyetler kargaşası içinde her halka kesin tanımlamalar getirmemiz gerekiyor. Kendi kaderini tayin hakkı tamam, ama nereye kadar? Sınırı nedir? Çizgi nerede çekilmeli?"

Her azınlığın oturduğu toprak parçası üzerinde kendi kaderini tayin hakkına sahip olduğu savunulabilir mi? Dikkat edilmesi gereken husus, kendi kaderini tayin hakkı isteyenlerin, bir yandan da başka birileriyle birleşip daha büyük bir bütünün parçası olmak isteyebilmeleridir. "Ben komşumdan ayrılıp komşumun komşusuyla birleşmek istiyorum. Mantık bu."

Bu durumun uluslararası düzeyde ele alınıp karara bağlanması gerekir. Yoksa, parçalanmanın sonu gelmez ve bu da dünya için çok tehlikeli bir durum yaratır. Sınırların sürekli değiştiği bir süreç ciddi risklerle dolu bir süreç olacaktır. Bu noktada en tehlikeli olan dolayısıyla gelinmemesi gereken nokta, tarihsel etki alanlarını yeniden gündeme getirerek, neresi ne zaman kimindi tartışmasına girmek ve yeni devletleri bu esasa göre tanımaktır.

"... Herhangi bir etnik grubun kendi kaderini tayin hakkı değil, birlik, anayasa ve bireysel haklar önemli. İspanya'nın yaklaşımı bu mu?" sorusuna Gonzales, "İspanya Anayasası'na göre egemenlik ulusal meclise aittir. Anayasa, aynı zamanda herkesin bireysel haklarıyla birlikte, dil ve tarih gibi kültürel özelliklerini de tanır... Günümüzün biraz karışık bir görünüm veren uluslararası durumda, insanlar sık sık temel ilkeleri unutuyor. Mesele kendi kaderini tayin etmek ya da etmemek değil, bunun sınırlarının ne olduğu. İspanya'da kendi kaderini tayin hakkı anayasayla sınırlanmıştır. Eğer birileri anayasayı değiştirmek istiyorsa, bunu zorla değil, anayasal yollardan yapmaları gerekir" cevabını veriyor.

Yakın döneme damgasını vurmuş liderlerden biri olan Gonzales'in yaklaşımına katılmamak mümkün değil gibi. Bu konuda Amerika'yı örnek alan Gonzales, Lincoln'un, tek tek eyaletlerin ayrılma isteklerine boyun eğmeyip, demokratik ve yasal bir çerçeve içinde ABD Anayasası'na bağlı kaldığını ve 1861'de Anayasa'nın özgürlüğü her şeyden üstün tutma ilkesinin, herkesin kendi yoluna gitmesi değil, birlik olması şeklinde yorumlanması gerektiğini belirlediğini vurguluyor.

Paris Şartı ilkelerine uyulmasının uluslar topluluğunun içişlerini ilgilendiren bir konu olduğuna değinen Hans Dietrich Genscher, "Bu yalnızca insan ve azınlık haklarının çiğnenmesi açısından değil, hukukun üstünlüğünü bozmaya, anayasal düzeni askıya almaya ve ulusların uyum içinde bir arada yaşamasını engellemeye yönelik girişimler açısından da geçerlidir. Kendi kaderini tayin hakkının, insan ve azınlık haklarının korunmasıyla el ele gittiğini her devlet anlamalıdır" derken, kendi kaderini tayin hakkının insan haklarından üstün olamayacağının da altını çizmiş oluyordu.

(İsmail YAZICI)

Şevardnadze Ankara'daydı

Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in konuğu olarak iki gün sürecek bir resmi ziyaret için 12 Ocak'ta Ankara'ya geldi. Cumhurbaşkanı Demirel, Başbakan Çiller, Tarım ve Köy İşleri Bakanı Refaiddin Şahin ve ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'la görüşen Şevardnadze'nin bu ziyareti sırasında, "İşbirliği ve dayanışma deklarasyonu" ile çeşitli konularda işbirliğini öngören dört anlaşma imzalandı. Şevardnadze'nin çeşitli konularda görüş ve isteklerini gündeme getirdiği ziyareti basında da geniş yer tuttu.

Şevardnadze'nin bu ziyareti 12 Ocak tarihli **Cumhuriyet** gazetesinde **"Şevardnadze bugün Ankara'da"** başlığı ile yer aldı. Haberde "Türkiye ve Gürcüstan bağımsızlık, barış, istikrar ve çoğulcu demokrasi içinde refah ve hukukun üstünlüğü için işbirliği deklarasyonunu imzalayarak bu ilkelere verdikleri önemi vurgulayacaklar. Ayrıca turizm işbirliği, güvenlik işbirliği, gümrük alanında yardımlaşma, kaçakçılık ve gümrük kurallarının ihlali ile mücadele, narkotik, kültür varlıklarının iadesi, spor, sanayi ve ticaret işbirliği anlaşmalarının da imzalanmasıyla birlikte iki ülke ilişkilerinin oturacağı yasal zemin de hemen hemen tamamlanmış olacak." görüşüne yer verildi. 13 Ocak tarihli **Sabah** gazetesinin **"Dost Gürcü"** başlığını taşıyan haberi ise şöyleydi: "Gürcüstan Devlet ve Parlamento Başkanı Eduard Şevardnadze ve eşi Nanuli Şevardnadze, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in resmi davetlisi olarak Türkiye'ye geldiler. Şevardnadze, karşılama töreninde Demirel'e övgüler yağdırarak 'Çağımızın en büyük siyaset adamı' dedi. Şevardnadze "Büyük komşumuz Türkiye'nin yardımıyla Kafkasya'da barış sağlanacağından eminim" dedi. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel de Gürcüstan ile sağlam ilişkiler kurmayı amaçladığını söyledi. Demirel "Gürcüstan demokrasi ve uygar dünya ile bütünleşme yolunda büyük adımlar atmıştır." dedi. Şevardnadze'nin ziyareti sırasında Türkiye ile Gürcüstan arasında 'Bağımsızlık, barış, istikrar ve çoğulcu demokrasi içinde refah ve hukukun üstünlüğü için işbirliği deklerasyonu' imzalanacak."

Aynı tarihli **Hürriyet** gazetesi, Şevardnadze'nin resmi ziyaretini **"Jirinovski'ye karşı Türk-Gürcü ittifakı"** başlığı ile verdi. Selin Çağlayan imzalı haberde "Ankara'ya dün gelen Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze ile Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel arasında dün başbaşa yapılan görüşmede 'Jirinovski tehlikesine karşı Yeltsin'in desteklenmesi' kararı alındı" diye yazdı. Haberde "Görüşmelerde enerji santrali ve banka kurulması, Avrupa otobanının Gürcüstan'dan Orta Asya'ya açılması,Azerbaycan-Türkiye-Gürcüstan arasında bir ulaştırma ve telekomünikasyon koridoru kurulması, Karadeniz limanlarının modernleştirilmesi gibi bir dizi proje üzerinde durulduğu belirtildi. Yine 13 Ocak tarihli **Cumhuriyet** gazetesinde **"Türk-Gürcü ilişkilerinde bahar"** başlığı ile yer alan haber de oldukça ayrıntılıydı. **Cumhuriyet**'in haberine göre Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'yi Çankaya Köşkü'nde kabul etti. Şevardnadze'nin Demirel'den Gürcüstan'daki bazı metro ve teleferik firmalarının canlandırılması için Türkiye'nin desteğini istedi. Şevardnadze, karşılama töreninden sonra yaptığı konuşmada, Demirel'in başbakan olarak birbuçuk yıl önce ülkesine yaptığı ziyareti halkının çok iyi anımsadığını ifade ederek, "Gürcüstan kendi tarihinin en zor günlerinde, Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan yardımları hiçbir zaman unutmayacaktır." dedi. Türkiye ile demokrasi ve uygar dünya ile bütünleşme yo-

lunda büyük adımlar atmış olan Gürcüstan arasında yeni ve sıcak ilişkiler kurulduğunu kaydeden Demirel de, "TürkiyeGürcüstan'a her alanda olanakları ölçüsünde yardımcı olmaya, deneyim ve birikimlerini aktarmaya her zaman hazırdır. Karadeniz Ekonomik İşbirliği'nin bu konuda bir vasıta teşkil edeceği açıktır" dedi

Eduard Şevardnadze, daha sonra Başbakan Tansu Çiller, Tarım ve Köy İşleri Bakanı Refaiddin Şahin ve ANAP Başkanı Mesut Yılmaz'la görüştü. Şevardnadze, dün Cumhurbaşkanı Demirel tarafından onuruna verilen akşam yemeğine katıldı. Demirel, yemek öncesinde, ulusları ayıran unsurların tarihe terk edildiğini; demokrasi, hukukun üstünlüğü, pazar ekonomisi, barış gibi birleştirici ve çağdaş kavramların ön plana çıktığını belirterek, "Gürcüstan'la ilişkilerimizin erişmiş bulunduğu düzey, bölgede çeşitli sorunlara çözüm arayışında da işbirliği yapılmasına olanak vermektedir, dedi Aynı gün **Milliyet** gazetesi de haberi "**Şevardnadze'den Demirel'e övgü**" başlığı ile verdi. **Milliyet**'in haberine göre de Şevardnadze Ankara'da sıkı güvenlik önlemleri altında Anıtkabir'e giderek, Anıtkabir özel defterini imzaladı. Başbakan Çiller'le görüşmesi sırasında Çiller'in Şevardnadze'ye ekonomik alanda somut projelerin ele alınmasını önerdiği bildirildi. Görüşmede Gürcüstan'a verilmesi planlanan 50 milyon dolar kredinin de gündeme geldiği belirtildi. Şevardnadze'nin resmi ziyaretiyle ilgili haberlere 14 Ocak tarihli gazetelerde de yer verildi. **Hürriyet** gazetesinin "**Şevardnadze, Türk barışgücü gözlemcisi istedi**" başlıklı haberinde, Şevardnadze'nin Ankara'dan ayrılmadan önce düzenlediği basın toplantısında ayrılıkçı Abhazlar ile İsviçre'de yapılan görüşmelerde anlaşmak üzere olduklarını belirterek, bölgeye yerleştirilecek BM barışgücü içinde Türk askerî gözlemcilerinin de bulunmasını arzuladığını söyledi Aynı gün **Cumhuriyet** gazetesinde konuyla ilgili haber "**Gürcüstan'la Yeni Dönem: Tiflis-Ankara 4 anlaşmaya imza**" başlığı ile yer aldı. **Cumhuriyet**'in haberine göre de Gürcüstan Devlet ve Parlamento Başkanı Eduard Şevardnadze, "işbirliği ve dayanışma deklerasyonu ile çeşitli alanlarda işbirliği öngören dört anlaşma imzaladıktan sonra ülkesine döndü. Konuk devlet başkanı, Türkiye'nin Gürcüstan'a açtığı kredilere ve toprak bütünlüğünden yana tavır koyduğuna dikkat çekerek, bunun Türkiye'nin Abhazya sorunu 'dışında olmadığının' göstergesi olduğunu savundu. ❑

Şevardnadze'nin Basın Toplantısı

Gürcüstan Cumhurbaşkanı Eduard Şevardnadze 12-13 Ocak 1994 tarihleri arasında ülkemize yaptığı resmi ziyaretinin bitiminde, Ankara Hilton Oteli'nde bir basın toplantısı düzenledi

Türkiye ile Gürcüstan arasında, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in başbakanlığı döneminde Tiflis'e yaptığı ziyaret sırasında temeli atılan iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesi bakımından bu ziyaretlerinin çok verimli ve yararlı geçtiğini vurgulayan Şevardnadze, özellikle Demirel ile yapılan görüşmelere dikkat çekti

"Kendisiyle söyleşmek insana engin ufuklar sunuyor. İkimiz de Kafkasya'da ve dünyanın her yanındaki anlaşmazlıkların barışçı yöntemlerle çözümlenmesinden yanayız, görüşmelerimiz bunu kanıtlamıştır. Abhazya anlaşmazlığının çözümünde de aynı fikirlere sahibiz. Bugünlerde Cenevre'de bu konularda görüşmeler devam ediyor. Sorunun çözümü konusunda umut var. Bu sorunun çözümü Birleşmiş Milletler'inde başarısı olacak." diyen Şevardnadze sözlerini şöyle sürdürdü: "Başbakan Çiller ve bakanlarla görüşmelerde bulunduk. Gürcüstan Cumhuriyeti, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler'e verdiği bir "Hoşgörü Yılı" ilan edilmesi yönündeki öneriyi desteklemektedir. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Projesi konusunda da düşüncelerimiz aynı. Bu proje Türk inisiyatifi ile gerçekleşti. Bunun gerçekleşebilmesi için Türklerle birlikte mücadele ettik. Güçlü bir KEİP'in hem BDT, hem AT arasında köprü olacağına inanıyoruz. KEİP'ten söz ederken, aynı zamanda BDT ile işbirliğini kastediyorum, çünkü sonuçta BDT de AT ile işbirliğine gidecek. Bizim dostluğumuz herhangi bir kimseye karşı değildir."

İkili ekonomik ilişkiler üzerinde de ayrıntılı olarak durulduğunu ifade eden Şevardnadze, iki ülke için yararlı olacak çok sayıda projenin mevcut olduğunu, bu projelerden birinin karayolu, demiryolu ve denizyolu ile havayolu demetinden oluşacak bir Avrasya

koridorunun oluşturulması olduğunu anlatarak, Gürcüstan'da asayiş sağlandıkça bütün projelerin aşamalı olarak ortaklaşa gerçekleştirileceğini belirtti. Sonuç olarak gezilerinin çok verimli, yararlı ve dostane ilişkiler içinde geçtiğini belirten konuk cumhurbaşkanı bütün Türk milletine ve yönetimine teşekkür ederek, Cumhurbaşkanını, TBMM Başkanını ve Başbakanı ülkesine davet ettiğini söyledi Eduard Şevardnadze daha sonra gazetecilerin çeşitli sorularını cevaplandırdı:

– Ülkenizde istikrarın sağlanabilmesi için Türkiye'den talepleriniz oldu mu?

– Türkiye ile mevcut ilişkilerimiz Gürcüstan'da istikrar sağlanması çalışmalarına fiilen katkıda bulunmaktadır. Çünkü Türkiye, Gürcüstan'ın toprak bütünlüğünü destekliyor. Ayrıca kredi vererek ekonomik istikrara doğru atılan adımlara yardımcı oldu. Kafkasya'da mevcut anlaşmazlıkların çözümü konusunda hem Cumhurbaşkanı Demirel, hem de Dışişleri Bakanı Çetin ile sık sık değerlendirmelerde bulunuyoruz. Birleşmiş Milletler Abhazya'ya gözlemci gönderiyor, Türkleri de bu gözlemciler arasında görmek istiyoruz

– Ziyaretiniz sırasında çok sayıda kapsamlı anlaşmalar imzaladınız. Sizce bunlardan en önemlisi hangisidir?

– Bence şu aşamada en önemli olanlar tarım ve gümrükler konusunda yapılan anlaşmalardır. Ayrıca hepsinden önemli olanı Sayın Demirel ile Tiflis'te imzaladığımız işbirliği, dostluk ve karşılıklı olarak sınırların değişmezliğinin tesciline dair yaptığımız anlaşmadır.

– Eximbank kredileri arttırılıyor mu?

– Aldığımız kredinin önemli bir miktarı şu anda kullanılmaktadır. Finanse edilecek geleceğe yönelik projeler var; bu arada telekomünikasyonla ilgili proje bütün Kafkasya'ya yöneliktir. Gürcüstan günümüzde kredi talep eden ülkelerdendir. Türk yönetiminin bu konuda her zaman duyarlı olacağına samimi olarak inanıyorum

– Gürcüstan üzerinden Türkiye'ye doğalgaz boru hattının geçirilmesi konusunda neler söyleyeceksiniz?

– Asya ve Avrupa'yı bağlayacak bir koridordan söz ettim. Bu koridor Türkiye'yi de kapsamaktadır. Bu projenin içinde kara, deniz, demir ve havayollarının yanında her türlü boru hattı da yer almaktadır. Bu konuda da Türkiye ile tam mutabakatımız vardır.

– KEİP'in bölgesel krizlerin çözümünde faal rol üstlenmesi yönünde bir teklifiniz var, dönem başkanlığını üstleneceğiniz sırada bu yönde faaliyet olacak mı?

– Sayın Demirel ile geniş kapsamlı istişarelerde bulunduk. Gürcüstan'ın dönem başkanlığı sırasında veya ikinci yıldönümünde "Devlet Başkanları Zirvesi" yapılmasını önerdim. Sayın Demirel olumlu karşıladılar. Öneriyi Türkiye Cumhuriyeti hükümeti de destekliyor. KEİP Asamblesi'nin Tiflis'te yapacağı toplantı sırasında bu önerinin gerçekleşmesini umuyoruz.

– Sarp sınır kapısındaki mevcut koşullar iyileştirilecek mi?

– Bu konuda Sayın Abaşidze daha ayrıntılı bilgiye sahip. Konuyu ayrıca kendisiyle görüşebilirsiniz. Şu anda Acara bölgemizde asayiş iyi. Ondan sonra güvenlikli geçiş konusunda biraz sorunlar var ama hızla düzeltiyoruz.

(Aslan Abaşidze – Sarp sınır kapısı SSCB'nin giriş-çıkış rejimine göre düzenlenmiştir. Oysa şimdi insanlar hiçbir kısıtlama olmadan geziyorlar; dolayısıyla tahmin edilenin çok üstünde bir hareketlilik var. Şimdi mevcut sisteme göre düzenlenmesi için çalışmalar hızla sürdürülmelidir. Doğal olarak bazı aksaklıklar var. Ufak bir aksaklıkta Türkiye hemen nota veriyor ama, emin olun ki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları tarafından yapılan yasadışı hareketler daha az değil, hatta çok daha fazladır; medya size bunları ya hiç ulaştırmadığı veya çok az ulaştırdığı için sorunların yalnızca bizim taraftan kaynaklandığı gibi biz izlenime sahip olduğunuzu gözlüyorum.)

– NATO zirvesinde alınan kararları nasıl değerlendiriyorsunuz?

– Bu kararların çoğu ABD cumhurbaşkanının önerisiydi. Bu kararların bütünü ileriye dönük atılmış ihtiyatlı kararlardır. Barışa doğru atılmış her adımda biz varız ve her türlü uluslararası kuruluş ile işbirliğine de hazırız. Bu arada NATO'ya da üye olabiliriz.

– Abhazya'daki soruna ilişkin Cenevre'deki görüşmelerde kilitlenme olduğu söyleniyor; kilitlenmenin nedeni nedir?

– Bu görüşmeler çok zor görüşmelerdir. Bu sabaha ait bilgiler elime ulaşmadı henüz. İyi niyet olursa her konuda anlaşma olur. Şu anda 250.000 Gürcü vatanından göç ettirildi, aç-susuz ve evsiz-barksız bırakıldılar. Onların tümünün evlerine dönmesi ve yaşamları için güvenli ortam sağlanırsa her konu çözümlenir. Gelecekte her şeyin daha iyi olacağına inanıyorum.

(Hasan ÇELİK)

Düşler Krallığının Umut Işığı

Bir zamanlar Sovyetler Birliği dışişleri bakanı unvanını taşıyan ve şimdi de bağımsız Gürcüstan'ın devlet başkanlığı koltuğunda oturan Eduard Şevardnadze, "Rusya'da olan biten her şey, bir su damlasındaki güneş ışığı gibi Gürcüstan'da yansıyor" diyor.

Saçlarına ak düşmüş 65 yaşındaki delikanlı konuşmasını şöyle sürdürüyor:"En azından iki Rusya var: Biri demokratik, öteki totaliter. Beyaz Ev sorununda Yeltsin'i destekledim. Demokrasiden yanıyım. Ancak komünistlerin Rusya üzerinde büyük bir güçleri var. Moskova'da karamlık güçlerle oynayanlar, Gürcüstan'ı da Ortaçağ karanlığına döndürmeye çalışıyor."

Abhazya'da ayrılıkçıların sürdürdükleri savaşa, Tiflis'teki ayaklanmalara rağmen, Şevardnadze, kendine güveninden bir şey yitirmemiş. Yalnız "Gürcüstan'a dönmem intihardan farksızdı. Kendimi bir kaynar kazana attığımın farkındaydım" diyor.

Kafkas Dağlarıyla çevrili Gürcüstan, bir düşler krallığı gibi. Romalılar, ilk Hıristiyan krallıklarından birinin kurulduğu Gürcüstan'ı "dünyanın en güzel ülkesi" diye tanımlıyorlardı.

En büyük zaafı, Rusya için taşıdığı stratejik önem. Rusya ordusu için, eski Sovyet cumhuriyetleri arasında en önemli olanı, Gürcüstan. Rusya Gürcüstan'ı 1801'de ilhak etti ve Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki üç yıl dışında 1991'e kadar hep elinde tuttu. Başta ister Deli Petro, ister Stalin, ister ,Yeltsin olsun;Rusya'nın Gürcüstan politikası hiç değişmedi: Kaos yarat ki, "barışı sağlamak için" Rus ordusu ülkeye çağırılsın.

Gürcüstan'ın 1991'de bağımsızlığını kazanmasından beri, sorunlar hiç bitmedi. Abhazya ve Osetya bölgelerinde savaş patlak verdi. Sonra ayaklanmalar baş gösterdi. Rusya bu güçleri destekledi, Batı da yardım elini uzatmayınca Gürcüstan'ın Moskova'ya boyun eğmekten başka şansı kalmadı. Gürcüstan ancak, Rusya baskın olursa ayakta kalabilir. Şevardnadze de bunu pekala biliyor.

"Gürcüstan'ın kaderi benim de kaderim" diyor ve ekliyor, "Gürcüstan iniş çıkışlarla dolu günler yaşıyor. Ben de öyle. Gürcüstan

yok olursa, bırakın ben de yok olayım. Bir daha asla bırakmayacağım. Sohumi'de ölseydim, bu onurlu bir son olurdu." Boris Yeltsin'le arası iyi mi? Şevardnadze'nın gülümsemesi yarım kalıyor: "Aynı görüşleri savunuyoruz. Politik arkadaşlıkların, eski politik düşmanlıklara dayanabildiğini unutmayın."

Gürcüstan'ın en güçlü özel ordusunun başı, eski gangster ve yeni oyun yazarı Caba Ioseliani, "Şevardnadze'yi komünist yönetimde yaptıkları için affettik" diyor ve ekliyor: "Herkesin nefret duyduğu Rus imparatorluğu için işlediği suçları unuttuk. Pek çok iyi şey yaptı. Şimdi Gürcüstan'ın tek umudu."

Bağımsızlık ilanından sonra Zviad Gamsahurdia'nın devlet başkanlığına getirilmesi oldukça normal görünüyordu. Ancak göreve geldikten sonra, demokrasiyle bağdaşmayacak adımlar attı. 1991'de Gürcülerin çoğu, Gamsahurdia'nın akli dengesini yitirdiğini düşünüyordu. Tiflis'teki karışıklıktan sonra Gamsahurdia, çareyi kaçmakta buldu. 1992 şubatında, demokratlardan oluşan bir koalisyon, ülkeyi kurtarmak üzere, yaşayan en ünlü Gürcüyü, Şevardnadze'yi geri çağırdı. Böylece bir zamanlar George Bush, Helmut Kohl, Margareth Thatcher gibi liderle konuşan Şevardnadze, yerel otoritelerle başa çıkmak zorunda kaldı. Şevardnadze, "Dışişleri bakanıyken çok daha güçlüydüm. Büyük işler yapabiliyordum" diyor ve ekliyor: "Sohumi'de bir an ölmek istedim. Ama şimdi umut doluyum. Zaten yalnızca tam bir iyimser Gürcüstan'ın liderliğine soyunabilir."

(13 Ocak tarihli **Cumhuriyet** gazetesinde yer alan **The New York Times** kaynaklı yazıdan alınmıştır.)

Çöküşün Eşiğinde

Gürcüstan'da 1993 yılındaki gelişmeleri, ağırlıklı olarak Abhazya'daki savaş ve bunun yol açtığı sonuçlar belirledi. bölgedeki savaş, 14 Ağustos 1992 yılında, Rusların desteğindeki Abhazların bağımsızlık ilan etmeleriyle başlamıştı. Geçen yıl yürütülen savaşta asıl odak merkezi Abhaz Özerk Cumhuriyeti'nin başkenti Sohumi oldu. Sohumi'nin kimin elinde olduğu, savaşan tarafların da bir bakıma konumunu belirliyordu. Mart 1993'te Abhaz ve Rus kuvvetleri bu kenti ele geçirmek üzere geniş çaplı bir saldırı başlattılar; ancak bu saldırı Gürcü kuvvetlerince geri püskürtüldü. Bu gelişmenin sonrasında, Mayıs ayında, Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze ve Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin, bir ateşkes anlaşmasına imza koydular. Bu anlaşma, daha sonra Abhazya'daki hareketin lideri Vladislav Ardzinba tarafından da onaylanmasına karşın uygulanmadı. Abhazlar, Temmuz ayında Sohumi'ye yeniden saldırdılar ve bu sırada Rusya Gürcüstan'a diplomatik baskıyı arttırdı. Rusların ve Kuzey Kafkasyalıların desteklediği Abhazların saldırıları karşısında güç durumda kalan Tiflis yönetimi, 27 Temmuz'da yeni bir anlaşmaya imza koydu. Bu ateşkes anlaşması, Gürcü hükümet kuvvetlerinin ve ağır silahların Sohumi'den çekilmesini öngörüyordu. Bu koşullara Gürcüstan parlamentosu sert tepki gösterdi; ancak Şevardnadze barış için ödün vermeye hazır olduğunu ve sorumluluğu tek başına üstlenmeyi kabul ettiğini açıkladı.

Gürcü kuvvetlerinin Sohumi'den ağır silahlarını çekmelerinin ardından Abhaz kuvvetleri kente saldırdılar. Ruslar tarafından aldatıldığını söyleyen Şevardnadze, kenti savunan kuvvetlerin başına geçmek üzere Sohumi'ye gitti. 11 gün süren sert çarpışmalardan sonra Gürcü kuvvetleri Sohumi'ye terk etmek zorunda kaldı. Bu trajik yenilginin ardından Abhaz kuvvetleri bütün bölgenin denetimini ele geçirdiler ve bölgede yaşayan yaklaşık 250 bin Gürcüyü göçe zorladılar. Yıl sonunda Abhazya'da, bölge nüfusunun yüzde 46'sını oluşturan Gürcülerden yalnızca birkaç bin kişi kalmıştı. Bu arada mülteci Gürcülerin evlerine dönmelerini sağlayacak ve Abhazya'nın Gürcüstan içinde özerkliğini güvence altına alacak siyasal çözüm için Birleşmiş Milletler gözetiminde yürütülen görüşmeler de yeni yıla girerken sürüyordu.

Abhazya'daki savaş, Gürcüstan'ın iç politikasında da belirleyici rol oynadı. Şevardnadze, Abhazya politikasını eleştiren ve kendisini iki kez devirmeyi planlayan Savunma Bakanı Tengiz Kitovani'yi Mayıs başlarında istifa etmek zorunda bıraktı. Öte yandan, parlamentonun işlerlik kazanamamasından yararlanarak geniş yürütme yetkileri elde etmeye yönelik adımlar attı.. Bundan dolayı devlet başkanını diktatörlükle suçlayan milletvekilleri Şevardnadze'nin istifasını istediler. 6 Ağustos'ta, Tengiz Sigua başkanlığındaki hükümet parlamentonun bütçe tasarısını reddetmesi üzerine istifa etti. kısa bir süre başbakanlığı da vekâleten Şevardnadze üstlendi; 20 Ağustos'ta bu göreve Otar Patzatzia getirildi. Ülkedeki koşulların iyice kötüleşmesi üzerine üç ay süreyle olağanüstü hal ilan edilmesini isteyen Şevardnadze, milletvekillerinin ağır eleştirisi karşısında istifa ettiğini açıklayarak parlamentoyu terk etti Ancak ardından koşulları kabul edilince bu kararını geri aldı.

Gürcüstan'daki önemli gelişmelerden biri, Ocak 1992'de iktidardan devrilen Zviad Gamsahurdia'ya bağlı kuvvetlerin, yönetimi yeniden ele geçirmek üzere harekete geçmeleriydi. Çeçeenistan'da sürgün olarak bulunan Gamsahurdia'nın özel ordusu, Gürcü hükümet kuvvetlerinin Abhazya'da zor günler geçirdiği Ağustos ve Eylül aylarında, Gürcüstan'ın batı kesiminde bazı kasabaları ele geçirdi. Ekim ayında geniş çaplı bir saldırıya geçen Gamsahurdia kuvvetleri, ülkenin ikinci büyük kenti Kutaisi'yi ele geçirmeye yönelir-

ken, Rusya'dan destek alan hükümet kuvvetleri bu saldırıyı geri püskürttü. Gamsahurdia'nın yılın son gününde, belirsiz bir biçimde ölmesiyle iki yıl süren "iç savaş"ın da sonu görünmüş gibiydi.

Gürcüstan'ın, ekonomik yapısı açısından büyük ölçüde bağımlı olduğu Rusya ile ilişkisi neredeyse tamamen Abhazya sorunu eksenine bağlı kaldı. İki ülke arasındaki görüşmeler, Rusya'nın Abhazya sorununu kullanmak istemesi nedeniyle kesintiye uğradı. Sohumi'yi ele geçiren Abhaz kuvvetlerine gayri resmi biçimde Rus kuvvetlerinin de katılması üzerine Şevardnadze Rusya'nın ihanetine uğradığını duyurdu ve yenilginin hemen ardından Gürcüstan'ın Bağımsız Devletler Topluluğu'na (BDT) katılmayacağı yolunda bir açıklama yaptı. Ancak Rusya'nın baskısı ve ülke içindeki karışıklıkları el altından kışkırtması, Gürcüstan'ı sonunda BDT'ye girmek zorunda bıraktı. Rusya'da bu ödünün karşılığında Gürcü kuvvetlerine lojistik destek sağladı; gönderdiği birliklerle Gürcüstan'ın limanlarını ve demiryollarını Gamsahurdia'ya bağlı kuvvetlerin saldırısından korudu. Gürcüstan'ın BDT'ye üye olması üzerine radikal milletvekilleri Şevardnadze'yi sert biçimde eleştirdiler ve üyelik anlaşmasının aleyhinde oy kullandılar.

Abhazya'daki savaşın sonuçlarından biri de ülkede ekonomik ve toplumsal çöküştü. 5 Nisan'da, Rus Rublesi'ne eşdeğerde, geçiş dönemi parası olarak "kuponi" çıkarıldı. Kuponi, 20 Ağustos'tan itibaren ülkedeki tek geçerli para birimi haline geldi. Ekim 1993'te 31.500 kuponi 1 Amerikan Doları'ydı. Yüksek enflasyon nedeniyle kuponi Ruble karşısında da değer yitirdi ve Ekim ayında 27 kuponi 1 Ruble oldu. Yıl sonuna gelindiğinde ülkede işsizlik yüzde 50 düzeye ulaşmış, sanayi kuruluşları da ancak yüzde 25 kapasiteyle çalışıyor duruma gelmişti.

(Fahrettin ÇİLOĞLU)

Kafdağı'nın Yankıları

Kafdağı Müzik Topluluğu'nun kaseti "**Kafdağı'ndan Ezgiler**" basında ilgiyle karşılandı. 26 Ocak 1994 tarihli **Cumhuriyet** gazetesinde "Kafkasya müziğinden bir demet: Kafdağı Müzik Topluluğu'ndan Kafdağı'ndan Ezgiler" üst başlığıyla Burak Eldem, 19 Şubat 1994 tarihli **Aydınlık** gazetesinde "Otantik müziğin evrensel tınıları" başlığıyla Aysel Sağır birer yazı yazdılar.

Burak Eldem, medya imparatorluklarının insanlara soluk aldırmadıkları bir dönemde, neyin dinleneceği, neyin izleneceği ve neyin okunacağı konusunda insanların kararsızlık içinde olduklarını belirtiyordu. Ardından bu değerlendirmeler için "Tüm bunlar, yüksek sesli düşünmeler aslında Kafdağı Müzik Topluluğu'nun geçen günlerde yayımlanan '**Kafdağı'ndan Ezgiler**' adlı kasetini dinlerken, birer birer zihnimden geçti. Çünkü bu kasette yer alan Gürcüce, Abhazca, Çeçence ve Lazca türküleri dinlerken; Şili müziği, Yunan müziği, flamenko, fado, Güney Afrika'nın baqangası, hatta Hint müziğiyle ilgili yüzeysel bilgilerimin yarısı kadar bile Kafkas müziğinden haberdar olmadığımı dehşetle fark ettim. Dehşetimin nedeni, Türkiye'de yaşayan hemen herkesin, çocukluğundan itibaren bu müziğe sözüm ona aşina olması, daha doğrusu öyle sanmasıyla ilgiliydi." Eldem yazısını şöyle bitiriyordu: "Her biri değişik mesleklerden gelen amatör, ama virtüöz düzeyindeki müzisyenler, '**Kafdağı'ndan Ezgiler**' adlı ilk kasetlerinde, Kafkasya müziğinin doyumsuz güzellikteki ezgilerinden tadımlık bir demet sunuyorlar. Her şeyden öte, folklorik çalışmalara çok sık rastlanmayan Türkiye'de, Gürcü müziğiyle ilgili ilk çalışma olma özelliğini taşıyor kaset. Eğer medya size soluk alacak fırsat bırakırsa, **Kafdağı'ndan Ezgiler**'i bulup mutlaka dinleyin."

"Her toplumsal kültür müzik olgusunun önemli yapıtaşlarından birini oluşturuyor. Kafdağı Müzik Topluluğu bu anlamda zengin malzemelere sahip Gürcüstan, Kuzey Kafkasya ve Artvin ezgilerini derlediği **Kafdağı'ndan Ezgiler** isimli kaset çalışmasıyla bu yöre insanlarının sevinçlerini, umutlarını ve hüzünlerini taşıyor." Aysel Sağır bu genel değerlendirmeden sonra Kafdağı Müzik Topluluğunun kısa tarihçesini veriyor ve devam ediyor: "Topluluk, bu alanda tek uzman olan İberya Özkan'ın yöneticiliğinde, yörenin otantik müzik ve kültüründe var olan 4-5 ayrı sese kadar ulaşan çok seslilik karakterini Gürcüce ve Kafkas dillerinde şarkılar söyleyerek yansıtıyor. Grup çeşitli mesleklerden kişi ve öğrencilerin bir araya gelmesiyle oluşuyor. Grup 50'den fazla parça ve sayısız potpurilerden oluşan repertuara sahip."

"**Kafdağı'ndan Ezgiler**'de doğanın sesini dinliyorsunuz. Kır insanlarının sevdalarını... Gürcü ve Kafkas halkları ağıtlarını, coşkularını fısıldıyor sizlere. Dağların, kırların esintilerini sunuyor..."

Kısa Kısa ...

Hazırlayan: **Rüya ÖZKALKAN**

Gürcüstan'ın eski Devlet Başkanı Zviad Gamsahurdia intihar etti. Gamsahurdia'nın eşi Manana Gamsahurdia, Interfax'a yaptığı açıklamada, Zviad Gamsahurdia'nın 31 Aralık'ta Gürcüstan'ın batısında bir bölgede intihar ettiğini söyledi.

(***Hürriyet***, 6 Ocak)

Gürcüstan hükümeti ile ayrılıkçı Abhazlar arasında BM gözetimindeki barış görüşmeleri yeniden başladı. Geçen sonbaharda başlayan görüşmeler Abhazya bölgesinde çatışmalara son verebilmek ve anlaşmazlığa kalıcı siyasi bir çözüm bulmak amacını taşıyor. Barış görüşmelerinin bu turu 2 ya da 3 gün sürecek

(***Cumhuriyet***, 12 Ocak)

Gürcüstan ile Türkiye, Rusya'daki faşizm tehlikesine karşı işbirliği yapacak. Ankara'ya dün gelen Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze ile Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel arasında dün başbaşa yapılan görüşmede "Jirinovski tehlikesine karşı Yeltsin'in desteklenmesi" kararı alındı. Şevardnadze, dün Cumhurbaşkanı Demirel ve Başbakan Çiller ile yaptığı görüşmelerde Bürüksel'deki NATO zirvesinde Türkiye'nin çabalarıyla sonuç bildirisine giren "Güney Kafkasya'nın güvenliği ve istikrarı" paragrafı için teşekkür etti

(***Hürriyet***, 13 Ocak)

ABD Başkanı Clinton ile Rusya lideri Yeltsin arasındaki ikinci zirve dün Moskova'da sönük bir biçimde başladı. Yeltsin tarafından övgülerle karşılanan Clinton'ın gündeminde Kafkaslar ve BDT içindeki silahlı çatışmalara uluslararası platformlarda çareler aranması ve Rusya'nın bu bölgeden elini çekmesi konusu Moskova'da soğuk bir etki yaptı

(***Hürriyet***, 14 Ocak)

çeneburi dergisinin Temmuz-Ekim 4-5. sayısı çıktı. Değişik konularda haber, makale ve yorumların yer aldığı derginin bu sayısında özellikle Chris Hellier'in "Türkiye'nin Unutulmuş Gürcü Kiliseleri", Fahrettin Çiloğlu'nun "Yüzyıl Önce Türkiye Gürcüleri" yazıları dikkati çekiyor. Derginin "Portre" bölümünde sinema yönetmeni Tengiz Abuladze tanıtılıyor. Şiir bölümünde ise Gürcü şiirinin büyük adlarından biri olan Galaktion Tabidze'nin şiirlerinden örnekler yer alıyor.

(***Özgür Gündem***, 21 Ocak)

Türkiye'nin kullandığı doğalgazın kaderi İran, Rusya ve Gürcüstan'la yapılacak görüşmelerden sonra belli olacak. BOTAŞ Genel Müdürü Hayrettin Uzun doğalgazla ilgili kritik bir döneme girildiğini belirtip Gürcüstan'ın elinde fazla doğalgaz bulunduğuna işaret ederek "Özellikle doğu bölgelerimize doğalgaz verebilmek için Gürcülerden talebimiz olacak" diye konuştu.

(***Sabah***, 1 Şubat)

Rusya ile Gürcüstan arasında,Rusya'nın Kafkasya'daki askeri varlığını güvence altına alan bir dostluk ve işbirliği anlaşması Tiflis'teimzalandı. Anlaşmaya göre Rusya, Türkiye-Gürcüstan sınırını korumak üzere bu ülkede sınır birlikleri konuşlandırma yükümlülüğünü üstlenirken, Gürcüstan da ilke olarak topraklarında Rusya'ya askeri üs kolaylığı sağlamayı kabul ediyor. Rusya ayrıca, Gürcüstan'a kendi ordusunu kurması için teknik, malzeme ve eğitim yardımı yapmayı da üstleniyor.

Rusya'nın, toplam 23 bin asker bulundurduğu Kafkasya bölgesindeki Azerbaycan ve Ermenistan'a da yeni birlikler yerleştirmeyi planladığı bildiriliyor

Gürcüstan İçişleri Bakan Yardımcısı Niko Kekelidze dün

evinde meydana gelen bir patlama sonucu öldü. Gürcüstan İçişleri Bakanlığı sözcüsü, sabah erken saatlerde na gelen patlamanın, tüm binayı harabeye çevirdiğini açıkladı. Yeltsin'in ziyareti öncesinde meydana gelen olay, Rusya liderinin ziyareti sırasında çok sıkı güvenlik önlemleri alınmasına neden oldu

(***Cumhuriyet***, 4 Şubat)

Rusya lideri Boris Yeltsin'in ziyaretinden birkaç gün sonra Gürcü birliklerinin Abhaz milislerine yeni bir saldırı düzenlediği bildirildi. Gürcüstan'a bağlı Abhazya Başbakanı Sokrat Çindolia, Gürcü birliklerinin Abhazya ile sınır oluşturan İnguri Nehri boyunca Abhaz topraklarını topa tuttuğunu, can kaybına yol açan saldırı sırasında bir demiryolu köprüsünün de tahrip olduğunu bildirdi. Abhazya Başbakan Yardımcısı Vladimir Mikanba ise yaptığı açıklamada Abhazya'nın doğusundaki Gali'de aylardan beri yaşanan en büyük çatışmada 60 kişinin öldüğünü belirtti. Mikanba, Abhaz birliklerinin tank ve top desteğinde saldırıya geçerek Gürcü askerlerini dağlara sürmeye çalıştığını bildirdi.

(***Cumhuriyet***, 8 Şubat)

Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, Gürcüstan'a barış gücü gönderilmemesi halinde, ülkenin kan gölüne dönüşeceğini söyledi. Şevardnadze, Gürcüstan radyosunda yaptığı haftalık konuşmasında, Abhazya'nın batısındaki bölgede hükümet askerleri ile gerillalar arasındaki çatışmalara son vermek için barış gücü gönderilmesinin önemini vurguladı. "Eğer bölgeye barış gücü gönderilmezse, büyük bir felaket olur. Büyük miktarda kan akar" diyen Şevardnadze, çatışmaların kısa zamanda kontrolden çıkarak geniş bir bölgeye yapılacağı uyarısında bulundu.

(***Cumhuriyet***, 15 Şubat)

Tahran radyosunun haberine göre, resmi bir ziyaret için önceki gün Tahran'a giden Gürcüstan Dışişleri Bakanı Aleksandre Çikvadze, dün Cumhurbaşkanı Rafsancani ile görüştü. Çikvadze ülkesinin İran'la olan ilişkilerini her alanda geliştirmeyi istediğini söyleyerek, iki ülke arasında bir boru hattı kurulmasını ve bu hat ile doğalgaz almak istediklerini belirtti

(***Cumhuriyet***, 17 Şubat)

Gürcüstan'ın geçen aralık sonunda intihar eden eski Devlet Başkanı Zviad Gamsahurdia'nın cesedi Çeçen Cumhuriyeti'ne gönderildi. Interfaks'a göre, cesedi Gürcüstan'ın başkenti Tiflis'ten uçak ile Çeçen Cumhuriyeti'nin başkenti Grozni'ye gönderilen Gamsahurdia, intiharından sonra Zugdidi kenti yakınlarındaki Çihaskari'de gömülmüştü

(***Milliyet***, 19 Şubat)

Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, ayrılıkçı Abhaz kuvvetlerinin, görüşmelerin başarısızlığa uğraması için bozguncu ve kabul edilemez bir durum içine girdiklerini açıkladı. Şevardnadze, bu sorun çözümlenemediği takdirde bölgede kan dökületeği uyarısında bulundu.

(***Sabah***, 28 Şubat)

DOĞAYI YAŞAMAK VE YAŞATMAK

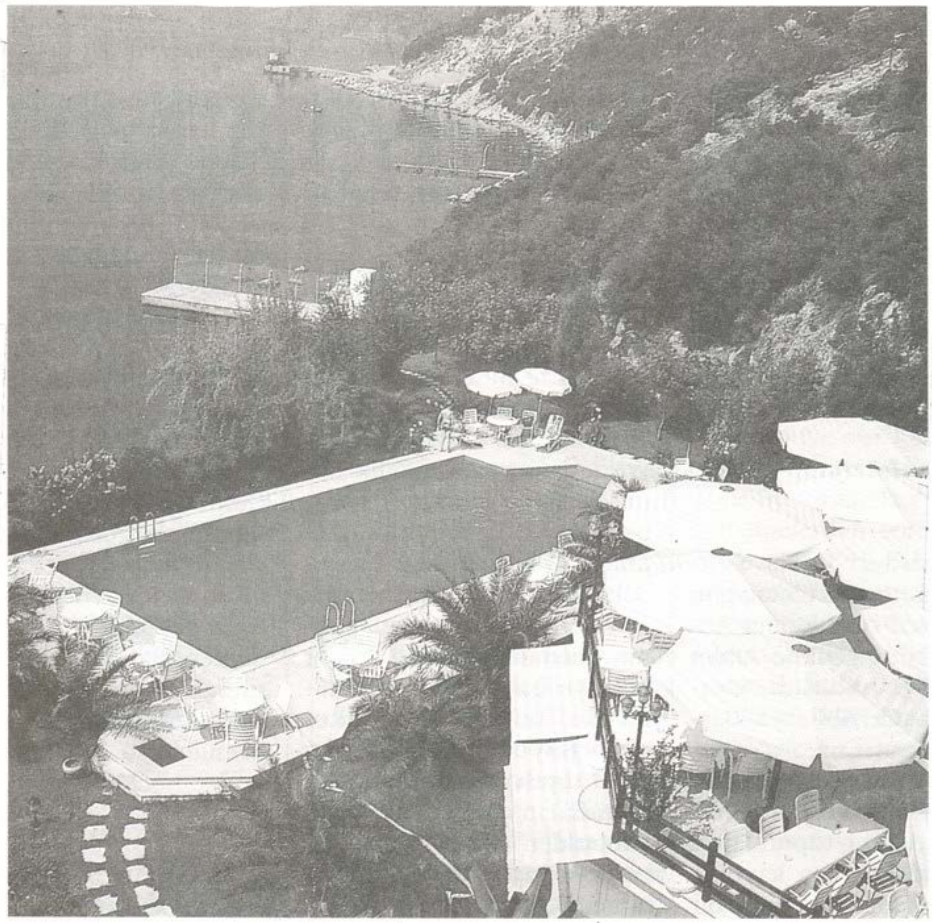

İSTANBUL'DA
GELENEKSEL KÜLTÜRÜMÜZÜN DOĞAYLA KUCAKLAŞTIĞI MÜKEMMEL BİR DİNLENCE BELDESİ DÖRT MEVSİM HİZMETİNİZDE...

CLUB ATABAY
Eskihisar Darıca İstanbul TÜRKEY
Tel: (19) 412 611 - 555 854 - 555616
İrtibat/Correspondence/Korrespondenz

CLUB ATABAY
Acıbadem: 81010 Kadıköy İstanbul TURKEY
Tel: (0216) 339 48 50 (4 Hat/Lines/Linien)
Telex: 29469 dnıg tr Fax: (0216) 339 61 41

Club
ATABAY

güne başlarken bir sevgi busesi

ZAZA®

TRAŞ BIÇAKLARI

TWIN Çift Bıçaklı (50'lik Kartela)

TWIN Çift Bıçaklı (5'li Poşetli)

TWIN Çift Bıçaklı (5'li Dispenser)

PIVOTING Oynar Başlıklı Traş Makinesi

PIVOTING PLUS Makine Kartuşları

MONO Tek Bıçaklı (5'li Poşetli)

MONO Tek Bıçaklı (50'lik Kartela)

ZAZA®

TRAŞ BIÇAKLARI

Traş bıçağında aradığınız her şey.
Kalite ve ucuzluk

KARTAL ÇELİK EŞYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Tahtakale Cad. 38 ZAZA Han Eminönü - İSTANBUL

Tel: (0-212) 522 19 62 - 231 21 25 **Fax:** (0-212) 247 02 94